

Polacy

na letnich igrzyskach olimpijskich

1924–1992

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Łodzi

Polski Komitet Olimpijski
Polish Olympic Committee

Istota igrzysk OLIMPIJSKICH

Igrzyska olimpijskie są najstarszymi i zarazem największymi międzynarodowymi zawodami sportowymi na świecie. Organizowane co cztery lata pod hasłem rywalizacji fair play, braterstwa i pokoju nawiązują do starożytnych igrzysk olimpijskich na cześć boga Zeusa, które się odbywały w miejscowości Olimpia, stąd nazwa. W czasie tych zawodów obowiązywał tzw. pokój boży – zawieszano wszelkie konflikty zbrojne. Nowożytna idea olimpijska narodziła się z tradycji helleńskiej. Nawiązywano do równomiernego rozwoju ciała i umysłu, do ideału harmonii – *kalokagatia*, *kalos kagathos* – (dosł. piękny i dobry). Większość współczesnych zawodników traktuje igrzyska olimpijskie jak najważniejsze zawody sportowe, a medal olimpijski jest dla nich wyjątkowym wyróżnieniem.

*To nie triumf, lecz sama walka jest tym,
co w życiu istotne. Rzeczą zasadniczą nie jest
odnosić zwycięstwo, lecz szlachetnie walczyć*

Pierre de Coubertin, 1908

► FLAGA

Koła olimpijskie umieszczone na flagie symbolizują jedność i różnorodność pięciu kontynentów. Flaga olimpijska pierwszy raz pojawiła się na Igrzyskach VII Olimpiady w Antwerpii (1920).

- Flaga nad stadionem w Amsterdamie, 1928
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe (NAC)

► OGIEŃ

Koncepcja odnosi się do igrzysk w starożytnej Grecji. Tam święty ogień płonął przez cały czas igrzysk na ołtarzu Hestii, bogini ogniska domowego. Ogień zapalano także na ołtarzach Zeusa i Hery. Tradycja zapalania ognia podczas igrzysk nowożytnych sięga Igrzysk IX Olimpiady w Amsterdamie (1928) natomiast pomysł zorganizowania sztafety z Olimpij, a przenoszenia ognia z Igrzysk XI Olimpiady w Berlinie (1936).

- Paavo Nurmi zapala znicz olimpijski w Helsinkach, 1952
Fot. Wikimedia Commons, Creative Commons Attribution 4.0 International license

► HYMN

Pierwszy raz zabrzmiał na Igrzyskach I Olimpiady w 1896 r. Utwór muzyczny „Hymn Olimpijski” skomponował **Spiros Samaras**, a autorem słów był **Kostis Palamas**. Hymnem olimpijskim jest oficjalnie od 1958 r.

► MOTTO

Citius, Altius, Fortius – Communis
(z łac. Szybciej, Wyżej, Silniej - Razem)

SYMBOLE OLIMPIJSKIE

- Mają przekazać myśl przewodnią oraz ideę igrzysk olimpijskich.

Pomysłodawcą części z nich był **Pierre de Coubertin**.

► EMBLEMATY I LOGO

Są integralną częścią oprawy wizualnej igrzysk olimpijskich. Łączą ideę sztuki i sportu. Po raz pierwszy emblemat został przedstawiony na Igrzyskach VII Olimpiady w Paryżu (1924). Od Igrzysk X Olimpiady w Los Angeles (1932) logo zawierało koła olimpijskie.

► CEREMONIAŁ

Oprawa rozpoczęcia i zakończenia igrzysk przez wiele lat była modyfikowana przez organizatorów kolejnych igrzysk. Obecne przepisy pozwalają tylko na zmianę części artystycznej ceremoniału.

- Uroczystość otwarcia Igrzysk XI Olimpiady, Berlin 1936,
Fot. NAC

► MASKOTKA

Pierwszą nieoficjalną maskotką został piesek Smoky, który przybłąkał się do wioski olimpijskiej w Los Angeles (1932). Pierwszą oficjalną maskotką był zaś jamnik Waldi podczas Igrzysk XX Olimpiady w Monachium (1972). Popularność maskotek rozpoczęła się jednak od Miszy, brunatnego niedźwiadka, symbolu Igrzysk w Moskwie (1980).

- Misza na znaczku pocztowym
Fot. domena publiczna

Początek nowożytnych IGRZYSK OLIMPIJSKICH

▶ PONOWNIE IGRZYSKA

Z początkiem XIX w. idea rywalizacji sportowej zaczęła odżywać na nowo. Spotykano się po to, aby wspólnie uprawiać sport, powstawały kluby i związki sportowe. Także naukowcy podjęli dyskurs o znaczeniu sportu dla społeczeństwa, zwłaszcza dzieci i młodzieży.

▶ Zdrojowiska i Uzdrowiska Polskie: przewodnik ilustrowany, Warszawa 1925
Fot. POLONA

▶ IDEA POKOJU IDEA OLIMPIJSKA

Coubertin zauważał potencjał w sporcie i edukacji. Olimpizm postrzegał jako „małżeństwo sportu i sztuki”. Wierzył, że sport może łączyć narody z całego świata, przez co uczyni świat lepszym.

▶ GRECKI IDEAL

Chęć powrotu do greckiego ideału kształcenia ciała i ducha.

▶ Dyskobol,
Narodowe Muzeum Rzymskie.
Fot. Wikimedia Commons,
Creative Commons
Attribution-Share Alike 4.0

▶ PIERRE DE COUBERTIN

Właściwie **Pierre de Fredy, baron de Coubertin** (ur. 1 stycznia 1863 w Paryżu, zm. 2 września 1937 w Genewie) – francuski baron, historyk i pedagog, uważany za ojca nowożytnego ruchu olimpijskiego

Założyciel i drugi przewodniczący (1896–1925) Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego (MKOI)

Fot. NAC

*Patrzeć daleko,
mówić otwarcie,
działać zdecydowanie*

Pierre de Coubertin

▶ MIĘDZYNARODOWY KOMITET OLIMPIJSKI

Powstał 23 czerwca 1894 r. na Sorbonie podczas Kongresu Sportu. Pierwszym prezydentem MKOI został Demetrius Vikielas (1894–1896), a sekretarzem – **Pierre de Coubertin**. Pierwszym polskim członkiem MKOI był **Stefan Andrzej Lubomirski**.

MKOI 1896, na krzesłach od lewej:
baron Pierre de Coubertin, Demetrius Vikielas
Fot. domena publiczna

▶ KONGRES SPORTU W PARYŻU

W czerwcu 1894 r. baron **Pierre de Coubertin** zorganizował Kongres Sportu w Paryżu. Jego uczestnicy podjęli jednogłośnie decyzję o wskrzeszeniu igrzysk olimpijskich. Igrzyska I Olimpiady odbyły się dwa lata później w 1896 r. w Atenach.

▶ Ceremonia otwarcia igrzysk na stadionie Panathinaikos, 1896 r.
Fot. domena publiczna

Letnie igrzyska OLIMPIJSKIE (1896–1992)

▲ NARODOWY SOCJALIZM

Na Igrzyskach XI Olimpiady w Berlinie (1936) dochodziło do pierwszych nadużyć idei olimpijskiej. Organizacja igrzysk przez narodowych socjalistów Adolfa Hitlera przebiegała w cieniu intensywnych przygotowań wojennych.

▲ Kancelarz Rzeszy Adolf Hitler (w środku) w towarzystwie przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego Olimpiady w Berlinie Theodora Lewalda (trzeci od lewej) i przewodniczącego Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego Henriego de Baillet-Latoura (pierwszy od lewej) opuszczają Stadion Olimpijski, Berlin 1936 Fot. NAC

Odbывая się od 1896 r. najważniejsze zawody na świecie zmieniały się dynamicznie w ciągu prawie 100 lat: dodawano symbole olimpijskie, dyscypliny. Mimo hołdowania szczytnej starożytnej idei pokoju po raz pierwszy w historii zostały odwołane na okres I wojny światowej. W latach 1924–1936 przybywało zawodników i krajów wysyłających swoich przedstawicieli. Drugi raz rywalizację przerwano po wybuchu II wojny światowej. Zawody wznowiono dopiero w 1948 r., odbyły się wtedy w Londynie. Do 1992 r. wielokrotnie polityka i konflikty światowe miały wpływ na udział poszczególnych państw w igrzyskach.

▲ KRYZYS SUESKI – 1956

Egipt, Irak i Libia zbojkotowały Igrzyska XVI Olimpiady w Melbourne (1956) ze względu na militarną agresję Wielkiej Brytanii, Francji i Izraela na Egipt.

▲ Zniszczone egipskie czołgi i pojazdy na półwyspie Synaj podczas kryzysu sueskiego, 1956 Fot. domena publiczna

▲ INWAZJA ZSRS NA WĘGRY – 1956

Hiszpania, Holandia i Szwajcaria zbojkotowały Igrzyska XVI Olimpiady w Melbourne (1956). Był to ich sprzeciw wobec inwazji Związku Radzieckiego na Węgry.

▲ Flaga powstańców na ulicach Budapesztu, październik 1956 Fot. The American Hungarian Federation. Wikimedia Commons

PROBLEMY POLITYCZNE IGRZYSK OLIMPIJSKICH

▶ APARTHEID

MKOl nie wyraził zgody na występ ekipy Republiki Południowej Afryki (RPA) na Igrzyskach XVIII Olimpiady w Tokio (1964), co było reakcją na rasistowską (w stosunku do czarnoskórej większości) politykę rządu w Pretorii. Na Igrzyskach XIX Olimpiady w Meksyku (1968) za politykę apartheidu oprócz RPA niedopuszczona została Rodezja. Z powodu przełamania izolacji RPA przez Nową Zelandię, której to drużyna rugby zorganizowała tournée po tym kraju, większość państw afrykańskich zbojkotowała Igrzyska XXI Olimpiady w Montrealu (1976) za dopuszczenie do rywalizacji Nowej Zelandii. Południowa Afryka, która zaprzestała stosowania polityki apartheidu, powróciła na igrzyska olimpijskie dopiero do Barcelony (1992) i wystawiła reprezentację mieszaną rasowo.

▶ Plaża „tylko dla białych” i „zakaz dla psów”, Muizenberg, 1985 Fot. domena publiczna

▶ KONFLIKT USA I ZSRS – ZIMNA WOJNA

Napięta sytuacja między krajami bloku wschodniego a zachodniego była odczuwalna już na Igrzyskach XV Olimpiady w Helsinkach (1952). Apogeum konfliktu miało miejsce na Igrzyskach XXII Olimpiady w Moskwie (1980). Zbojkotowały je 63 reprezentacje w ramach sankcji dla ZSRS za agresję na Afganistan. W 1984 r. Igrzyska w Los Angeles zbojkotowały w odwecie państwa bloku wschodniego.

▶ Starsza pani machająca przez mur berliński do znajomego w Berlinie Wschodnim, 1961 Fot. domena publiczna

▼ CHIŃSKA REPUBLIKA LUDOWA A TAJWAN

W Helsinkach w 1952 r. dochodzi pierwszy raz do bojkotu igrzysk przez Tajwan. Powodem jest dopuszczenie przez MKOl powstałej trzy lata wcześniej Chińskiej Republiki Ludowej. Tajwan bojkotuje także Igrzyska XXI Olimpiady w Montrealu (1976), ponieważ nie uzyskał zgody na występowanie pod nazwą Republika Chińska.

▼ Mao Zedong – dyktator, w latach 1949–1976 przywódca Chińskiej Republiki Ludowej, 1959 Fot. domena publiczna

▼ MASAKRA W MONACHIUM 1972

Zamach terrorystyczny przeprowadzony przez palestyńską organizację terrorystyczną Czarny Wrzesień podczas Igrzysk XX Olimpiady w Monachium. Zabito 11 członków reprezentacji izraelskiej i jednego policjanta.

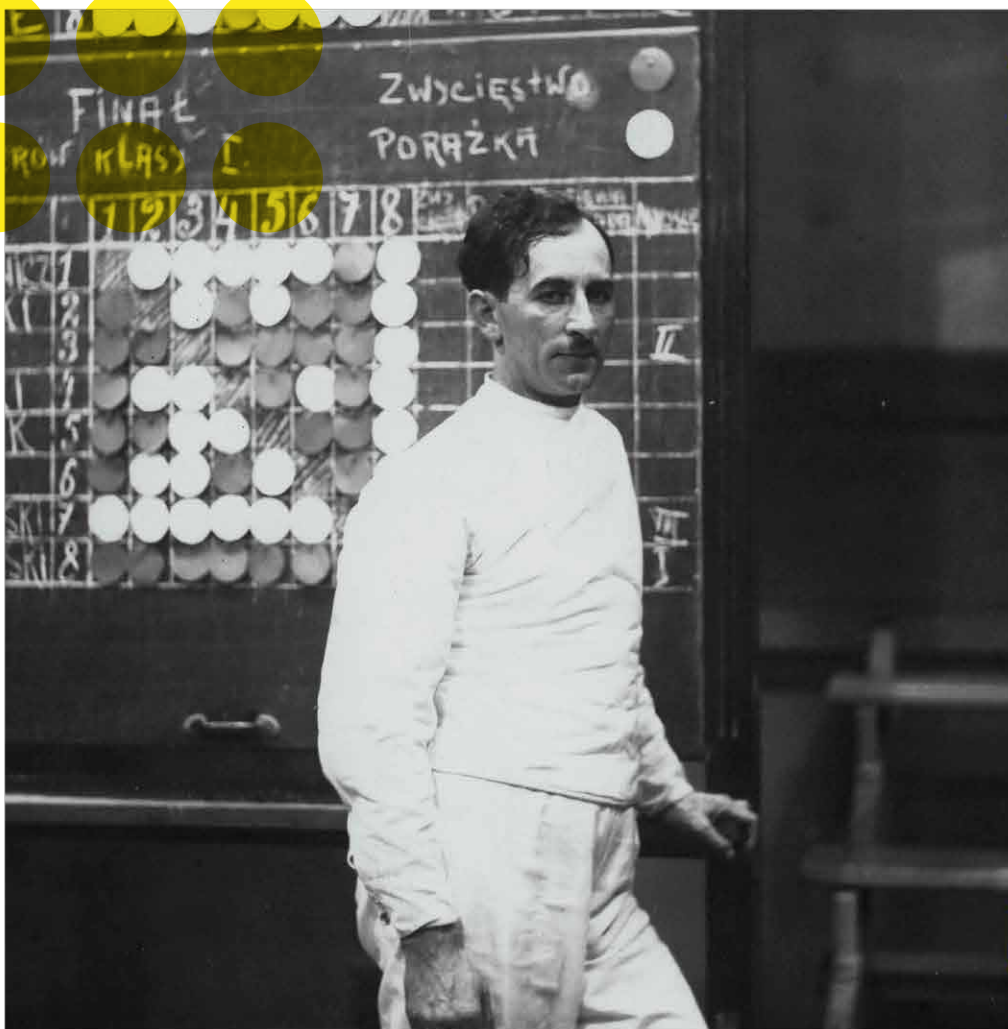
▼ Bojownicy Ludowego Frontu Wyzwolenia Palestyny w Jordanii, 1969 Fot. domena publiczna

Tylko flaga

ANTWERPIA 1920

W 1918 r. Polska odzyskała niepodległość po 123 latach niewoli. Najbliższe igrzyska, w których zawodnicy polscy mogli podjąć rywalizację sportową, były te VII Olimpiady. Niestety był to burzliwy czas dla kraju: walki o granice i wojna polsko-bolszewicka (1919–1921), a to wykluczyło uczestnictwo Polaków. Na zawody wysłano jedynie polską flagę. W wojnie polsko-bolszewickiej wzięło udział prawie 90 proc. kandydatów na olimpijczyków. „Przegląd Sportowy” pisał potem: *Wśród szeregów żołnierskich nigdy ich nie brakowało a haracz krwi złożyli aż nadto obfity... Zbliżająca się ze Wschodu nawałnica bolszewicka kazała zapomnieć o sporcie, zamiast dysku chwycić karabin, oszczep zastąpić granatem.* W okresie międzywojennym sport i wojsko były nierozłączne. W niektórych konkurencjach startowali praktycznie sami oficerowie Wojska Polskiego. Były to na przykład: jeździectwo, szermierka i strzelectwo.

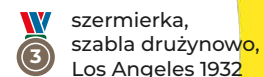

▶ WŁADYSŁAW DOBROWOLSKI (1896–1969)

Major Wojska Polskiego, żołnierz I Brygady Legionów, członek Polskiej Organizacji Wojskowej, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej – trzykrotny olimpijczyk z: Paryża (1924), Los Angeles (1932), Berlina (1936), brązowy medalista mistrzostw świata (1934 – szabla drużynowo).

W latach 30. prowadził w Polskim Radiu gimnastykę poranną.

▶ ZDOBYTE MEDALE

szermierka,
szabla drużynowo,
Los Angeles 1932

▶ Władysław Dobrowolski podczas szermierczych mistrzostw armii, Warszawa 1937
Fot. NAC

▼ ZDOBYTE MEDALE

jeździectwo,
skoki przez przeszkody –
Adam Królikiewicz,
Paryż 1924

jeździectwo,
skoki przez przeszkody –
Michał Woysym-Antoniewicz,
Kazimierz Gzowski, Kazimierz Szosland,
Amsterdam 1928

jeździectwo,
wszechstronny konkurs konia wierzchowego –
Michał Woysym-Antoniewicz, Karol Römmel,
Józef Trenkwald, Amsterdam 1928

jeździectwo,
wszechstronny konkurs konia wierzchowego –
Zdzisław Kawecki, Henryk Leliwa-Roycewicz,
Seweryn Kulesza,
Berlin 1936

▼ Polacy wiodli prym w międzynarodowych konkursach hippicznych. Polska ekipa w Centrum Wyszkożenia Kawalerii w Grudziądzu przed wyjazdem do Nicei i Rzymu. Widoczni od lewej: rtm. Adam Królikiewicz, mjr Michał Toczek, rtm. Edmund Chojcecki, rtm. Zdzisław Dziadulski, inspektor grupy por. Leon Kon, rtm. Henryk Dobrzański, rtm. Michał Antoniewicz, por. Kazimierz Szosland, 1926
Fot. domena publiczna

Pierwsze igrzyska

PARYŻ 1924

▲ ZDOBYTE MEDALE

 kolarstwo torowe, wyścig drużynowy na 4000 m –
 Józef Lange, Jan Łazarski,
Tomasz Stankiewicz, Franciszek Szymczyk,
Paryż 1924

▲ Polscy kolarze torowi (koszulki z orłem) i szosowi wraz z delegatem na IO w Paryżu 1924; od lewej: Tomasz Stankiewicz, Jan Łazarski, Józef Lange, Franciszek Szymczyk, Feliks Wojtkiewicz, Wiktor Hoechsmann, Roman Garley, Franciszek Kostrzębski, Oswald Miller, Paryż 1924
Fot. Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie (MSIT)

Oto Paryż roku 1924. Jeszcze był wtedy stolicą świata i przeżywał swe szalone lata, ludzie udawali, że zapomnieli o wojnie. Chcieli się cieszyć i bawić. Spieszyli się, by nadrobić stracone jesieni i wiosny spędzone w okopach nad Sommą i Marną. I Paryż bawił się beztrosko swoją olimpiadą

B. Tomaszewski,
Ostatni szwależer [w:] Poczet Polskich Olimpijczyków 1924–1989, z. 1,
Warszawa 1984, s. 5-6

Były to pierwsze igrzyska, w których Polacy stanęli do rywalizacji o medale w dziesięciu dyscyplinach. Nie mieli jednak odpowiedniego wyszkolenia, ponieważ nie było możliwości systematycznego trenowania, nie liczyli więc na sukcesy. Mimo to zdobyli dwa medale olimpijskie. W Paryżu po raz pierwszy pojawiła się wioska olimpijska dla zawodników. Podczas ceremonii zamknięcia podniesiono trzy flagi: Grecji, aktualnego gospodarza igrzysk oraz kraju, który będzie organizował kolejne igrzyska.

► **POLACY NA IGRZYSKACH VIII OLIMPIADY W PARYŻU:
81 OSÓB, STARTOWAŁO 66,
WŚRÓD NICH JEDNA KOBIETA**

ZDOBYTE MEDALE

 0
 1
 1

Zdumienie było wielkie, gdy po skończonym biegu został odegrany hymn włoski, a następnie hymn Polski – Mazurek Dąbrowskiego – dotychczas nie zdarzało się, aby po zdobyciu drugiego miejsca był odgrywany hymn (...) Wzruszenie nasze było wielkie

Wspomnienia Józefa Langego,
<https://legia-kolarstwo.pl/wp-content/uploads/2019/12/kolarze-Lange.pdf>

ADAM KRÓLIKIEWICZ (1894–1966)

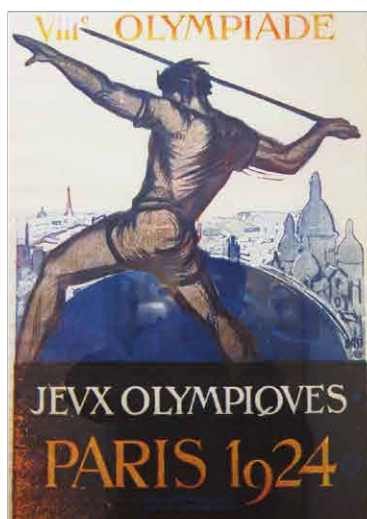
Major kawalerii Wojska Polskiego, szef nauki jazdy w Centrum Wyszkożenia Kawalerii w Grudziądzu (1935–1939). Od marca 1939 r. obowiązki głównego instruktora jazdy konnej łączył ze stanowiskiem komendanta Szkoły Jazdy. W latach 1920–1926 wziął udział w 94 konkursach jeździeckich, w których zdobył 81 wyróżnień i 24 pierwsze miejsca w konkursach międzynarodowych.

ZDOBYTE MEDALE

jeździectwo,
skoki przez przeszkody,
Paryż 1924

Adam Królikiewicz, 1928
Fot. NAC

▼ Plakat Igrzysk Olimpijskich w Paryżu w 1924 r. w Miejskim Muzeum Sztuki i Historii w Colombes, Hauts-de-Seine, Francja
Fot. domena publiczna

W mieście tulipanów

AMSTERDAM 1928

7 rekordów świata

56 razy biła rekord Polski.

Podczas Igrzysk IX Olimpiady udział kobiet wzrósł do prawie 10%. Defiladę po raz pierwszy otwierała reprezentacja Grecji, a kończyła ekipa gospodarza igrzysk. Nad stadionem olimpijskim po raz pierwszy w igrzyskach nowożytnych zapłonął znicz. W tych zawodach Polska zdobyła pierwszy złoty medal olimpijski, wywalczyła go w konkursie rzutu dyskiem **Halina Konopacka**. Wykonując rzut na odległość 39,92 m, ustanowiła nowy rekord świata. Polska reprezentacja zdobyła dwa medale w jeździectwie: srebro (**Michał Woysym-Antoniewicz, Kazimierz Gzowski, Kazimierz Szosland** – skok przez przeszkody, drużynowo) i brąz (**Michał Woysym-Antoniewicz, Józef Trenkwald, Karol Römmel** – WKKW drużynowo). Po raz pierwszy pojawili się na podium polscy szermierze i wioślarze.

► POLACY NA IGRZYSKACH IX OLIMPIADY W AMSTERDAMIE: 75 OSÓB, STARTOWAŁO 66, WŚRÓD NICH PIĘĆ KOBIET ZDOBYTE MEDALE

► HALINA KONOPACKA (1900–1989)

26 razy zdobyła mistrzostwo Polski w różnych konkurencjach lekkoatletycznych.

W ciągu siedmiu lat kariery sportowej (1924–1931) oprócz złota olimpijskiego zdobyła dwukrotnie złoto na Światowych Igrzyskach Kobiet (Göteborg 1926, Praga 1930). Poetka, malarka. Po wybuchu wojny w 1939 r. wraz z mężem Ignacym Matuszewskim pomagała ewakuować złoto z Banku Polskiego, prowadziła jeden z 40 autobusów przewożących kruszec. Po klęsce Francji wyjechała do USA, gdzie mieszkała do końca życia.

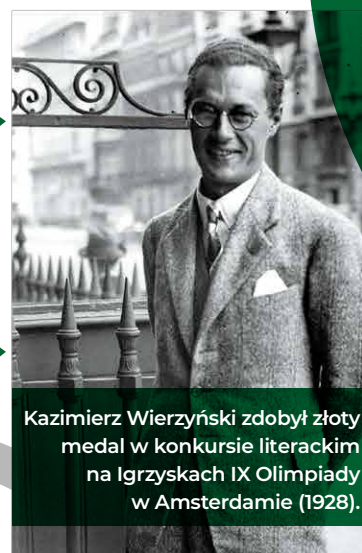
► ZDOBYTE MEDALE

 lekkoatletyka,
rzut dyskiem,
Amsterdam 1928

► Halina Konopacka przygotowująca się do rzutu dyskiem, Amsterdam 1928
Fot. NAC

Olimpijski Konkurs Sztuki i Literatury rozgrywany był równoległe z letnimi igrzyskami olimpijskim w latach 1912–1948. Łącznie Polacy zdobyli osiem medali w Olimpijskich Konkursach Sztuki i Literatury.

Kazimierz Wierzyński, 1928
Fot. domena publiczna

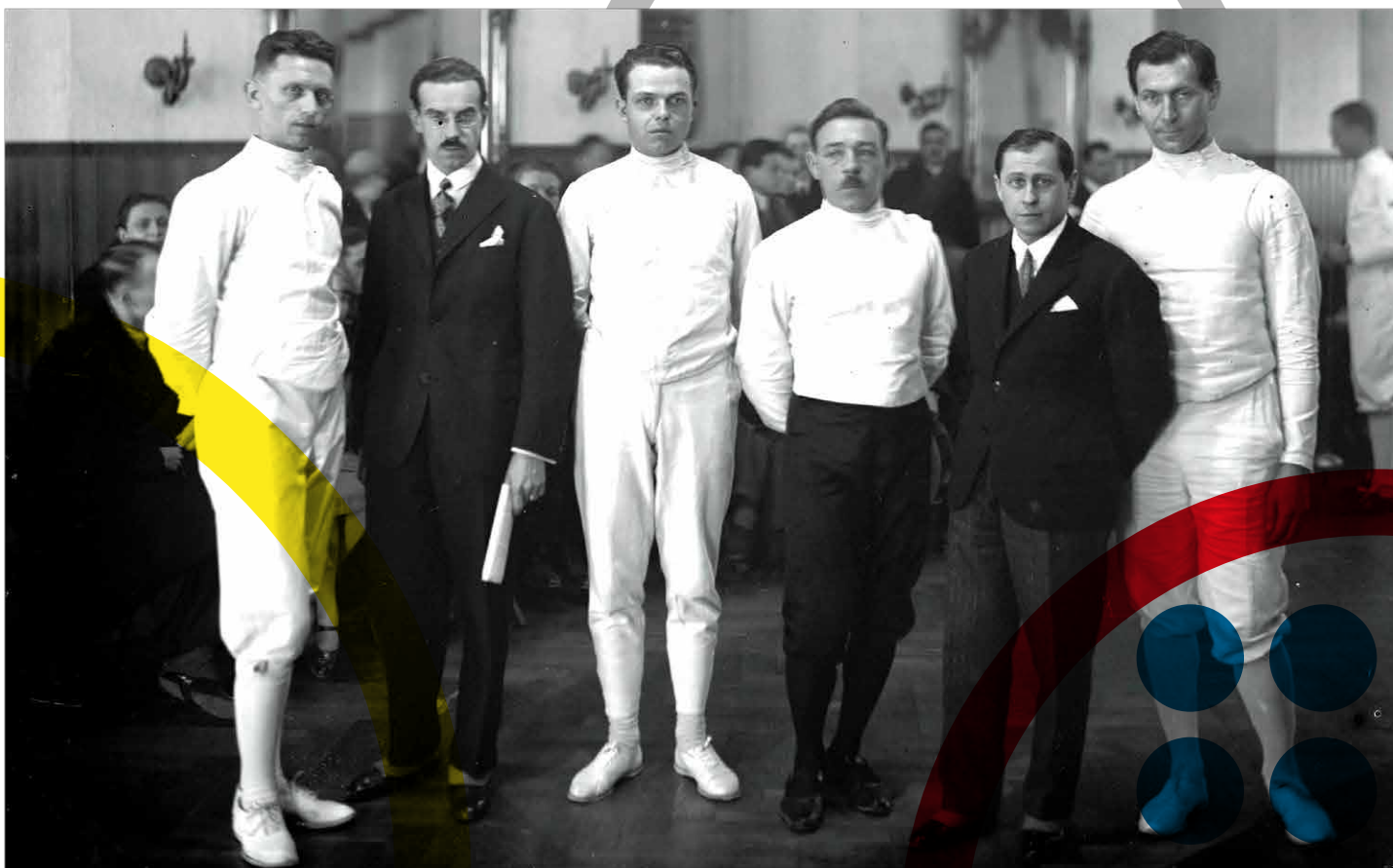

Kazimierz Wierzyński zdobył złoty medal w konkursie literackim na Igrzyskach IX Olimpiady w Amsterdamie (1928).

▼ ZDOBYTE MEDALE

 szermierka, szabla drużynowo –
Tadeusz Friedrich, Kazimierz Laskowski, Aleksander Małeck, Adam Papee, Władysław Segda, Jerzy Zabielski,
Amsterdam 1928

▼ Grupa szermierzy, od lewej:
Władysław Segda, Adam Papee, Tadeusz Friedrich
Fot. NAC

Miasto Aniołów

LOS ANGELES 1932

Igrzyska X Olimpiady pod wieloma względami były innowacyjne. Pierwszy raz w historii olimpiad wprowadzono trójpoziomą trybunę zwycięską. Zastosowano także automatyczny pomiar czasu (dokładność: 1/10 sekundy) oraz fotofinisz. Te igrzyska wypadły w bardzo trudnym okresie światowego kryzysu gospodarczego. Poprzedziła je gigantyczna kampania reklamowa, dzięki której udało się je częściowo sfinansować. Z powodów ekonomicznych reprezentacje były dużo skromniejsze, także Polska. Do wyjazdu polskiej ekipy przyczyniła się polonia amerykańska. Zawodników było niewielu, ale zdobyli aż siedem medali, takim wynikiem Polska jeszcze nigdy nie mogła się poszczycić.

► POLACY NA IGRZYSKACH X OLIMPIADY W LOS ANGELES: 20 OSÓB, STARTOWAŁO 20, WŚRÓD NICH TRZY KOBIETY

ZDOBYTE MEDALE

JANUSZ KUSOCIŃSKI ►

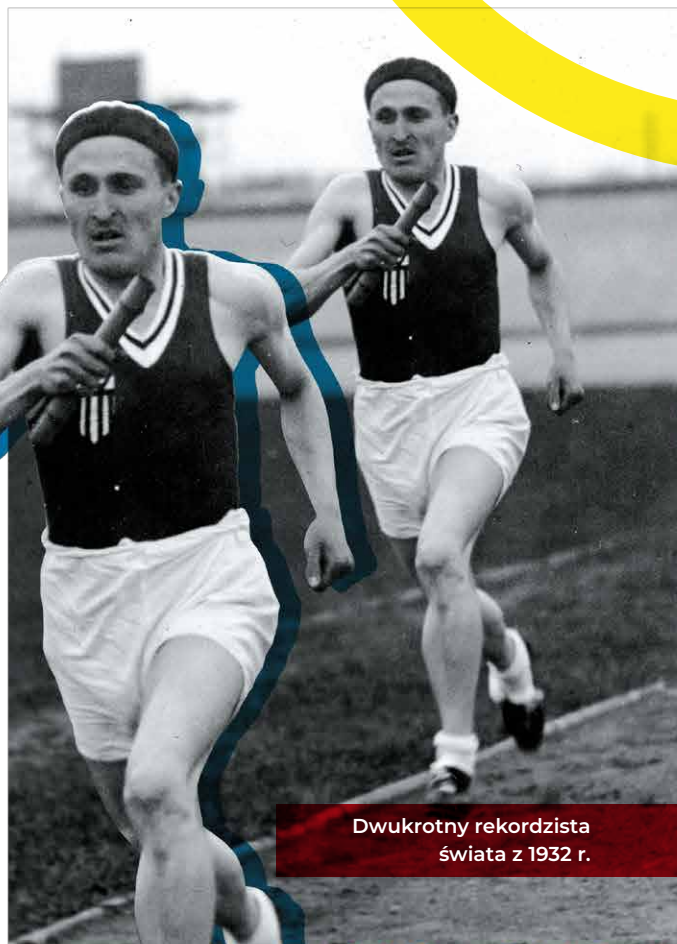
(1907–1940)

Wicemistrz Europy na dystansie 5 000 m (1934)

ZDOBYTE MEDALE ►

lekkoatletyka, bieg 10 000 m, Los Angeles 1934

Janusz Kusociński, 1937
Fot. NAC

Dwukrotny rekordzista świata z 1932 r.

Była jedną z najbardziej popularnych twarzy sportu II RP. Czterokrotnie zwyciężała w Plebiscycie "Przeglądu Sportowego" na najlepszego sportowca Polski w latach: 1930, 1932, 1933 i 1934.

► STANISŁAWA WALASIEWICZ

(1911–1980)

Multimedalistka Światowych Igrzysk Kobiet (1930, 1934) oraz mistrzostw Europy w 1938 r.

Wielokrotna rekordzistka świata. Po zakończeniu kariery sportowej była trenerką w USA i działaczką polonijną. Współpracowała z Polskim Komitetem Olimpijskim.

► ZDOBYTE MEDALE

lekkoatletyka, bieg 100 m, Los Angeles 1932

lekkoatletyka, bieg 100 m, Berlin 1936

► Trzy polskie lekkoatletki podczas treningu, od lewej: Stanisława Walasiewicz, Jadwiga Wajsówna, Felicja Schabińska, Los Angeles 1932
Fot. NAC

Aż trzy medale olimpijskie zdobyli w Los Angeles (1932) wioślarze, jeden – szermierze.

ZDOBYTE MEDALE ►

wioślarstwo, dwójka ze sternikiem – Jerzy Braun, Janusz Ślęzak i sternik Jerzy Skolimowski

wioślarstwo, czwórka ze sternikiem – Jerzy Braun, Edward Kobylński, Janusz Ślęzak, Stanisław Urban i sternik Jerzy Skolimowski

wioślarstwo, dwójka bez sternika – Henryk Budziński, Jan Krenz-Mikołajczak

szermierka, turniej drużynowy szablistów – Władysław Dobrowolski, Tadeusz Friedrich, Leszek Lubicz-Nycz, Adam Papee, Władysław Segda, Marian Suski

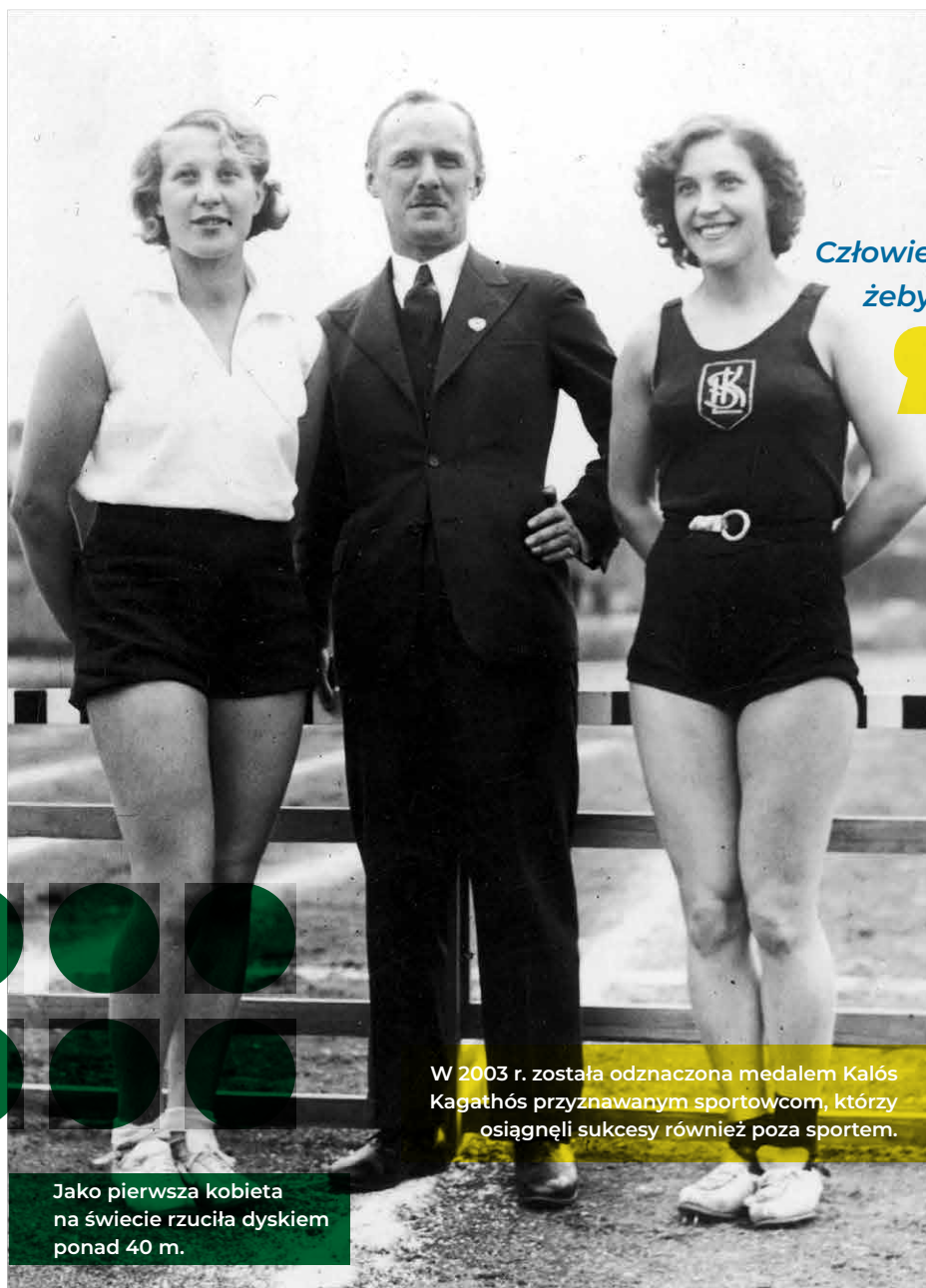
► Grupa polskich sportowców w wiosce olimpijskiej w Baldwin Hills, stoją od lewej: szermierz Tadeusz Friedrich, wioślarz Jan Mikołajczak, szermierze: Marian Suski i Władysław Dobrowolski; wioślarze: Janusz Ślęzak, Jerzy Braun, Edward Kobylński, Stanisław Urban, Henryk Budziński, siedzą od lewej: Zygmunt Siedlecki (wieloboista), Zygmunt Heliasz, Janusz Kusociński i sternik Jerzy Skolimowski, Los Angeles 1932
Fot. NAC

Wzywam młodzież świata **BERLIN 1936**

Niemcy otrzymali możliwość zorganizowania olimpiady zanim doszło do zmiany rządów i przejęcia pełnej władzy przez Adolfa Hitlera. MKOl wierzył w obietnice i gwarancje III Rzeszy, że zawody odbędą się z poszanowaniem wszelkich reguł olimpijskich. Odrzucono żydowskie apele o bojkot igrzysk w Berlinie. Hitler starał się pokazać jako przywódca miłujący pokój. Aby zapobiec zarzutom o dyskryminację rasową, nominowano do niemieckiej reprezentacji dwoje zawodników pochodzenia żydowskiego: florecistkę **Helene Mayer** i hokeistę lodowego **Rudiego Balla**. W Berlinie wystartowało 4066 zawodników z 49 krajów, w tym 113 z Polski. W kwalifikacji medalowej Polska znalazła się na 22. miejscu.

► **POLACY NA IGRZYSKACH
XI OLIMPIADY W BERLINIE:
125 OSÓB, STARTOWAŁO 113,
WŚRÓD NICH 11 KOBIEC**

ZDOBYTE MEDALE

W 2003 r. została odznaczona medalem Kalós Kagathós przyznawanym sportowcom, którzy osiągnęli sukcesy również poza sportem.

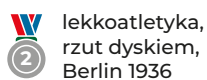
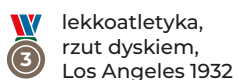
Jako pierwsza kobieta na świecie rzuciła dyskiem ponad 40 m.

▲ **JADWIGA WAJSÓWNA** (1912–1990)

Lekkoatletka

▲ Złota medalistka Światowych Igrzysk Kobiet (1934) w rzucie dyskiem; wielokrotna rekordzistka świata 1932–1934. Zaangażowana w działalność na rzecz polskiego ruchu olimpijskiego.

▲ **ZDOBYTE MEDALE**

► **WŁADYSŁAW KARAŚ** (1893–1942)

Kapitan Wojska Polskiego, żołnierz I Brygady Legionów, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej

W wieku 43 lat zdobył pierwszy brązowy medal olimpijski w historii polskiego strzelectwa sportowego.

► **ZDOBYTE MEDALE**

Władysław Karaś, 1939
Fot. domena publiczna

„Człowiek ma rozum, żeby myśleć, i serce, żeby kochać. Tylko wtedy jest pełnym człowiekiem, żyje pełnią życia”

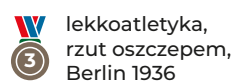
Maria Kwaśniewska

► **MARIA KWAŚNIEWSKA** (1913–2007)

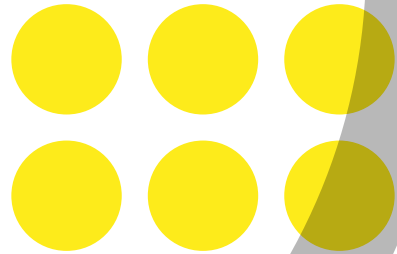
Lekkoatletka, koszykarka, hazenistka i siatkarka

Brązowa medalistka Światowych Igrzyskach Kobiet (1930) w koszykówce; wielokrotna mistrzyni Polski. W 1939 r. brała udział w obronie stolicy. Odznaczona Krzyżem Walecznych. Po wojnie angażowała się w działalność ruchu olimpijskiego.

► **ZDOBYTE MEDALE**

► Lekkoatletki Jadwiga Wajsówna (z lewej) i Maria Kwaśniewska (z prawej) w towarzystwie prezesa Łódzkiego Okręgowego Związku Lekkiej Atletyki Aleksandra Kordasza, czerwiec 1936
Fot. NAC

Za cenę życia

SPORTOWCY OFIARAMI II WOJNY ŚWIATOWEJ

Po wybuchu II wojny światowej wybitni sportowcy stali się jednymi z tysięcy obrońców kraju. Latem 1939 r. zmobilizowano do polskiej armii 106 dawnych olimpijczyków, 39 z nich było oficerami lub podoficerami służby czynnej, obrona kraju była zatem naturalnym ich obowiązkiem. Ginęli, odnosili rany w wojnie obronnej 1939 r., trafiali do obozów jenieckich, do obozów koncentracyjnych. Walczyli w Polskich Siłach Zbrojnych oraz w konspiracji. Nieśli pomoc innym, za co czasami płacili najwyższą cenę – życia. Dziś wiadomo, że spośród 327 olimpijczyków Drugiej Rzeczypospolitej w latach II wojny światowej śmierć osiągnęła 65.

WOJNA OBRONNA 1939

▶ ANTONI CEJZIK (1900–1939)

Olimpijczyk z Paryża (1924) i z Amsterdamu (1928)

26 razy ustanawiał rekordy Polski w: sztafetach, trójskoku, pchnięciu kulą, rzucie dyskiem, pięcioboju i dziesięcioboju.

▶ Antoni Cejzik,
Międzynarodowe Zawody Lekkoatletyczne,
Kraków 1926
Fot. NAC

W kampanii polskiej 1939 r. poległo pięciu olimpijczyków, a dwóch zaginęło.

ZBRODNIA KATYŃSKA

▶ ZDZISŁAW DZIADULSKI (1896–1940)

Jeździec sportowy, olimpijczyk z Paryża (1924)

Podpułkownik kawalerii Wojska Polskiego,
kawaler Orderu Virtuti Militari

▶ Zdzisław Dziadulski, 1939
Fot. Muzeum Katyńskie, domena publiczna

Do sowieckiej niewoli trafiło m.in. ćwierć miliona żołnierzy i oficerów Wojska Polskiego, wśród nich – polscy olimpijczycy.

POLSKIE SIŁY ZBROJNE NA ZACHODZIE

▶ WALERIAN SKOLIMOWSKI (1907–1985)

Srebrny i brązowy medalista z Los Angeles (1932)

Żołnierz Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich, uczestnik bitwy o Tobruk. Architekt i projektant Polskiego Cmentarza Wojennego na Monte Cassino

▶ Walerian Skolimowski, 1932
Fot. NAC

Olimpijczycy brali udział w walkach na różnych frontach II wojny światowej.

KONSPIRACJA

Po przegranej kampanii wrześniowej 1939 r. wielu sportowców działało w konspiracji.

▶ JANUSZ KUSOCIŃSKI (1907–1940)

Uczestnik wojny obronnej 1939 r. i działacz podziemia niepodległościowego w Organizacji Wojskowej „Wilki”

W marcu 1940 r. aresztowany przez Gestapo. Rozstrzelany między 20 a 21 czerwca 1940 r. w Palmirach.

▶ Janusz Kusociński, lipiec 1937
Fot. NAC

POWSTANIE WARSZAWSKIE

Olimpijczycy to także uczestnicy powstania warszawskiego

▶ EUGENIUSZ LOKAJSKI (1908–1944)

Polski lekkoatleta, olimpijczyk z Berlina (1936), fotograf amator, podporucznik rezerwy piechoty Wojska Polskiego II RP, porucznik Armii Krajowej

▶ Eugeniusz Lokajski, 1944
Fot. domena publiczna

Po wojennej burzy

LONDYN 1948

HELSINKI 1952

**POLACY NA IGRZYSKACH
XIV OLIMPIADY W LONDYNIE:
24 OSOBY, STARTOWAŁY 23,
WŚRÓD NICH CZTERY KOBIETY**

ZDOBYTE MEDALE

Drużyna polska była skromniutka, w jej skład wchodziło zaledwie 24 sportowców, w tym 4 kobiety. Polacy pojechali do Londynu przypomnieć, że istnieją, że przetrwali straszliwe zniszczenia II wojny światowej. W ekipie znaleźli się przedstawiciele tylko czterech dyscyplin – bokserzy, kajakarze, lekkoatleci i szermierze

T. Olszański, Inauguracja [w:] Poczet polskich olimpijczyków 1924–1984, z. 2, Los Angeles '32, Berlin '36, Londyn '48, Helsinki '52, Melbourne '56, Warszawa 1984, s. 47

Jedyny medal w Londynie wywalczył **Aleksy Antkiewicz**, zdobył brąz w boksie w wadze piórkowej.

Dwa czwarte miejsca przypadły: w rzucie dyskiem kobiet – **Jadwidze Wajs-Marcinkiewicz** i w pchnięciu kulą – **Mieczysławowi Łomowskiemu**.

ZDOBYTE MEDALE

boks, waga piórkowa – **Aleksy Antkiewicz**, Londyn 1948

Mecz bokserski Polska–ZSRS, drużyna przed meczem, od prawej: Wawrzyniec Bazarnik, Aleksy Antkiewicz, Ernest Rademacher, Zygmunt Chychła, Antoni Kolczyński, Franciszek Szymura, Władysław Niewadził, kierownik drużyny Karol Bielewicz
Warszawa, wrzesień 1949
Fot. NAC

**POLACY NA IGRZYSKACH
XV OLIMPIADY W HELSINKACH:
135 OSÓB, STARTOWAŁO 125,
WŚRÓD NICH 22 KOBIETY**

ZDOBYTE MEDALE

**JERZY PAWEŁ JOKIEL
(1931–2020)**

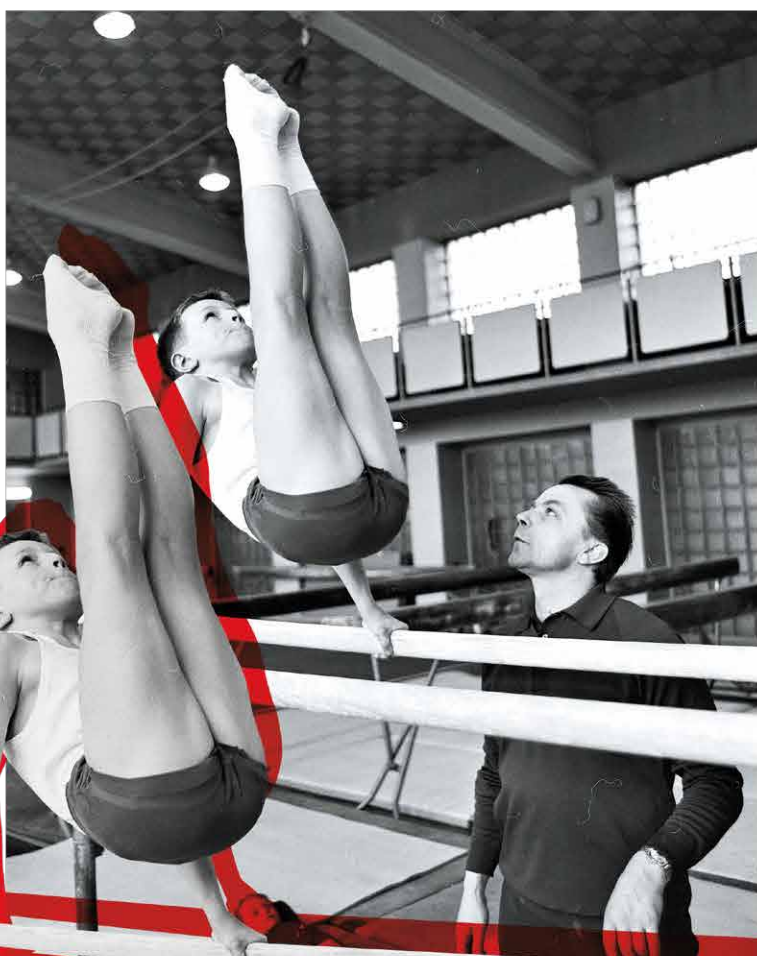
Gimnastyk sportowy, zdobywca pierwszego medalu olimpijskiego w tej dyscyplinie dla Polski (srebro, Helsinki 1952)

Olimpijczyk z Rzymu (1960), wielokrotny mistrz Polski, uczestnik mistrzostw świata. Przez 25 lat kariery związany z Pogonią Ruda Śląsk (1947–1972)

ZDOBYTE MEDALE

gimnastyka, ćwiczenia wolne – **Jerzy Paweł Jokiel**, Helsinki 1952

Trening gimnastyczny dzieci ze Szkoły Podstawowej nr 34 pod kierunkiem Jerzego Jokiel, Ruda Śląska, kwiecień 1972
Fot. Tomasz Prażmowski/MSiP

Letnie igrzyska zimą

MELBOURNE 1956

Były to pierwsze letnie igrzyska rozgrywane na południe od równika. Z powodu odwróconych pór roku na południowej półkuli igrzyska rozpoczęły się najpóźniej w historii, bo dopiero w listopadzie. Wystartowało dużo mniej zawodników niż w latach poprzednich. Wynikało to z braku funduszy większości sportowców, którzy nie mogli przyjechać odpowiednio wcześniej, żeby się zaaklimatyzować. Ze względu na zawirowania polityczne wiele państw zbojkotowało igrzyska. Kryzysy i konflikty polityczne były niestety odczuwalne także na stadionach. W dziewięciu dyscyplinach sportowcy zdobyli dziewięć medali. Dawało to Polsce 17. miejsce w klasyfikacji medalowej. Złoty medal wywalczyła **Elżbieta Krzesińska** w skoku w dal. Srebrne medale zdobyli m.in.: **Janusz Sidło** (rzut oszczepem), **Adam Smelczyński** (strzelectwo, trap); brązowe zaś m.in. dwóch pięściarzy: **Henryk Niedźwiecki** i **Zbigniew Pietrzykowski**.

► POLACY NA IGRZYSKACH XVI OLIMPIADY W MELBOURNE:
65 OSÓB, STARTOWAŁO 64, W TYM 15 KOBIET

ZDOBYTE MEDALE

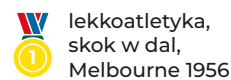

► ELŻBIETA KRZESIŃSKA (1934–2015)

Lekarz stomatolog, wybitna lekkoatletka

Rekordzistka świata z powodzeniem uprawiająca też inne konkurencje, ustanawiała rekordy Polski w skoku wzwyż i biegu na 80 m przez płotki.

► ZDOBYTE MEDALE

lekkoatletyka,
skok w dal,
Melbourne 1956

lekkoatletyka,
skok w dal,
Rzym 1960

Nazywana Złotą Elą, nosiła charakterystyczny długi blond warkocz.

► Mecz lekkoatletyczny kobiet Polska–Holandia, konkurs skoku w dal, skacze Elżbieta Krzesińska, Olsztyn, lipiec 1962
Fot. Tomasz Prażmowski/MSiP

► JERZY PAWŁOWSKI (1932–2005)

Nazywany szablistou wszechczasów, wielokrotny mistrz świata

Podwójny agent, tajny współpracownik TW „Papuga” i TW „Szczery”, a od 1964 r. agent wywiadu CIA „Paweł”. W 1975 r. aresztowany za działalność szpiegowską. Skazany na karę 25 lat więzienia, utratę praw publicznych na 10 lat i zdegradowanie do stopnia szeregowca (z majora) oraz pozbawienie Krzyży Kawalerskiego i Oficerskiego Orderu Odrodzenia Polski i innych odznaczeń. Po odbyciu 10 lat kary wypuszczony z więzienia w ramach wymiany szpiegów. Nie zdecydował się na wyjazd z Polski. Później uprawiał szermierkę amatorsko.

► ZDOBYTE MEDALE

szermierka,
szabla indywidualnie,
Meksyk 1968

szermierka,
szabla indywidualnie,
Melbourne 1956

szermierka,
szabla drużynowo,
Melbourne 1956

szermierka,
szabla drużynowo,
Rzym 1960

szermierka,
szabla drużynowo,
Tokio 1968

Dwukrotnie wybrany w Plebiscycie "Przeglądu Sportowego" na najlepszego sportowca Polski.

► Jerzy Pawłowski, 1968
Fot. domena publiczna

Miasto Siedmiu Wzgórz RZYM 1960

Letnie igrzyska olimpijskie w Rzymie miały się odbyć już w 1908 r. – taka była wola i życzenie Pierre'a de Coubertina, jednak z powodu erupcji wulkanu zostały przeniesione do Londynu. Gospodarzom udało się idealnie połączyć tradycję z nowoczesnością przez zorganizowanie niektórych zmagień sportowych w historycznych, zabytkowych obiektach. Na przykład zawody gimnastyczne odbywały się w Termach Karakalli, a zapasnicy rywalizowali w Bazylice Maksencjusza. Po raz pierwszy igrzyska olimpijskie były transmitowane przez telewizję, zarówno do państw w Europie, jak i do Stanów Zjednoczonych. W klasyfikacji medalowej Polacy zajęli 9. miejsce, zdobyli aż 21 medali! Dwa z czterech złotych krążków wywalczyli lekkoatleci: **Zdzisław Krzyszkowiak** (bieg na 3 000 m) i **Józef Szmidt** (trójskok), pozostałe dwa – **Ireneusz Paliński** w podnoszeniu ciężarów (waga półciężka) i **Kazimierz Paździor** w boksie (waga lekka). Najwięcej medali na tych igrzyskach zdobyli lekkoatleci i pięściarze, bo po siedem dla każdej dyscypliny.

► **POLACY NA IGRZYSKACH XVII OLIMPIADY W RZYMIE:
202 OSOBY, STARTOWAŁO 185, WŚRÓD NICH 29 KOBIET**

ZDOBYTE MEDALE

Jako pierwszy zdobył dla Polski dwa złote medale olimpijskie w trójskoku.

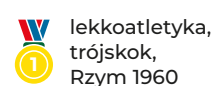
▲ JÓZEF SZMIDT

(ur. 1935)

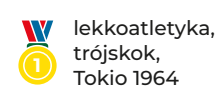
Dziewięciokrotny rekordzista Polski

Jako pierwszy człowiek na świecie osiągnął 17 metrów w trójskoku.

▲ ZDOBYTE MEDALE

lekkoatletyka,
trójskok,
Rzym 1960

lekkoatletyka,
trójskok,
Tokio 1964

▲ Mityng lekkoatletyczny na stadionie warszawskiej Skry,
Józef Szmidt, Warszawa, październik 1970
Fot. Tomasz Prażmowski/MSiP

◀ ZDZISŁAW KRZYSZKOWIAK

(1929–2003)

Biegacz długodystansowy

◀ ZDOBYTE MEDALE

lekkoatletyka,
bieg 3000 m z przeszkodami,
Rzym 1960

◀ Zdzisław Krzyszkowiak, ok. 1960
Fot. Tomasz Prażmowski/MSiP

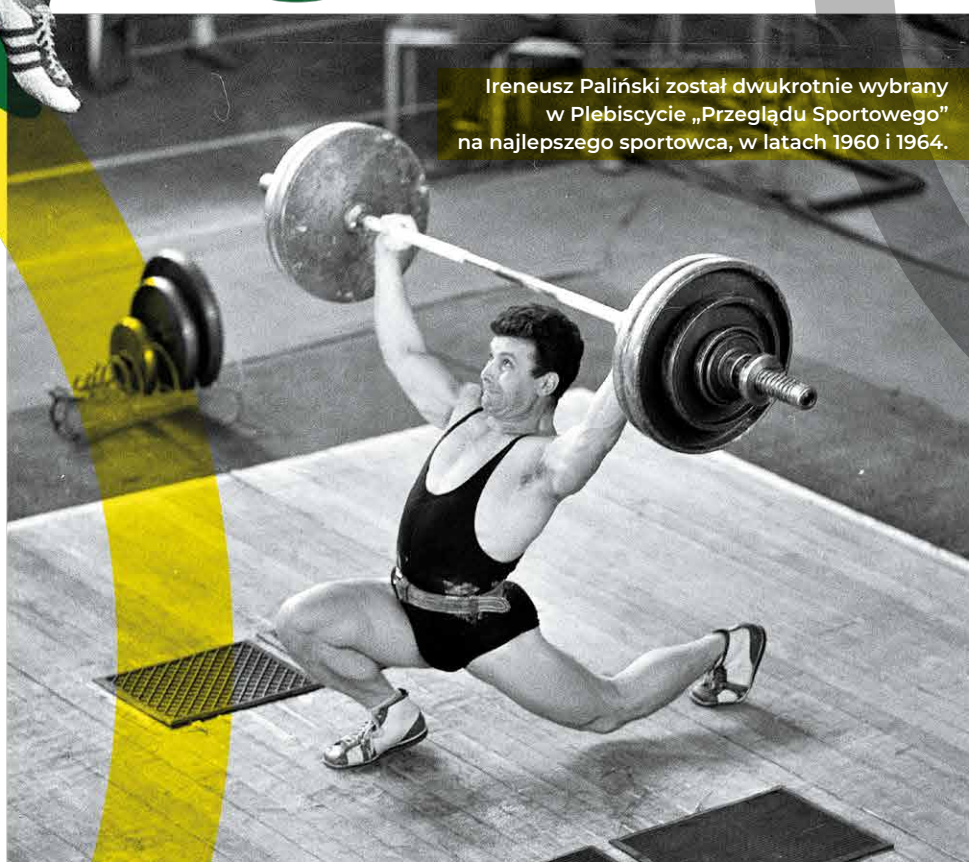
Dwa medale olimpijskie zdobyli
w Rzymie sztangiści.

ZDOBYTE MEDALE

podnoszenie ciężarów,
waga lekkociężka –
Ireneusz Paliński, Rzym 1960

podnoszenie ciężarów,
waga lekkociężka –
Jan Bochenek, Rzym 1960

Ireneusz Paliński,
Igrzyska XVII Olimpiady, Tokio 1964
Fot. Tomasz Prażmowski/MSiP

Ireneusz Paliński został dwukrotnie wybrany
w Plebiscycie „Przeglądu Sportowego”
na najlepszego sportowca, w latach 1960 i 1964.

W Kraju Kwitnącej Wiśni

TOKIO 1964

Było to pierwsze spotkanie sportowców na kontynencie azjatyckim. Organizacja Igrzysk XVIII Olimpiady w Japonii oznaczała symboliczny powrót tego kraju do wspólnoty narodów po klęsce w II wojnie światowej. 94 kraje wystawiły reprezentacje, było ich o 10 więcej niż w Rzymie. W programie pojawiły się nowe dyscypliny: kobieca i męska siatkówka oraz narodowy sport Japonii – judo. Lekkoatletykę poszerzono o dwie nowe konkurencje kobiece: pięciobój lekkoatletyczny (późniejszy siedmiobój) oraz bieg na 400 m. Polska reprezentacja zdobyła w 12 dyscyplinach 32 medale, co w klasyfikacji medalowej plasowało Polaków na siódmej pozycji. Największą niespodziankę zrobiła 18-letnia **Irena Kirszenstein**, która wywalczyła dwa srebrne medale (w skoku w dal i w biegu na 200 m). Po złoto i srebro olimpijskie sięgnął także szermierz **Egon Franke**. Pierwszy medal olimpijski w siatkówce wywalczyły dla Polski kobiety – zdobyły brąz.

► **POLACY NA IGRZYSKACH XVIII OLIMPIADY W TOKIO: 145 OSÓB, STARTOWAŁO 140, WŚRÓD NICH 25 KOBIET**

ZDOBYTE MEDALE

23 razy zdobywała mistrzostwo Polski, a rekordy kraju ustanawiała 54 razy.

12 razy ustanawiała rekord świata.

W Plebiscycie „Przeglądu Sportowego” na najlepszego sportowca była wybrana czterokrotnie w latach: 1965, 1966, 1974 i 1976.

▲ IRENA KIRSZENSTEIN-SZEWIŃSKA (1946–2018)

W pięciu olimpijskich startach zdobyła siedem medali.

Lekkoatletka, specjalizowała się w biegach sprinterskich i w skoku w dal. Należała do najbardziej utytułowanych lekkoatletek w historii Polski. Po zakończeniu kariery działała w wielu organizacjach, m.in. w latach 1997–2009 była prezesem PZLA, była wiceprezesem PKOl, a od 1998 – członkiem MKOl.

▲ ZDOBYTE MEDALE

🥇 lekkoatletyka, sztafeta 4 × 100, Tokio 1964	🥈 lekkoatletyka, skok w dal, Tokio 1964
🥇 lekkoatletyka, bieg na 200 m, Meksyk 1968	🥉 lekkoatletyka, bieg na 100 m, Meksyk 1968
🥇 lekkoatletyka, bieg na 400 m, Montreal 1976	🥉 lekkoatletyka, bieg na 200 m, Monachium 1972
🥈 lekkoatletyka, bieg na 200 m, Tokio 1964	

▲ Irena Kirszenstein (Szewińska) w swoim mieszkaniu z choinką i medalami zdobytymi na Igrzyskach XVIII Olimpiady w Tokio (1964)
Fot. Tomasz Prażmowski/MSiP

▲ Polscy pięściarze przywieźli z Tokio aż siedem medali olimpijskich: trzy złote, jeden srebrny i trzy brązowe.

▲ ZDOBYTE MEDALE

🥇 boks, waga lekka – Józef Grudzień, Tokio 1964	🥉 boks, waga średnia – Tadeusz Walasek, Tokio 1964
🥇 boks, waga lekkopółśrednia – Jerzy Kulej, Tokio 1964	🥉 boks, waga lekkośrednia – Józef Grzesiak, Tokio 1964
🥇 boks, waga półśrednia – Marian Kasprzyk, Tokio 1964	🥉 boks, waga półciężka – Zbigniew Pietrzykowski, Tokio 1964
🥈 boks, waga musza – Artur Olech, Tokio 1964	

▲ Polska drużyna bokserska, od lewej: trener Feliks Stamm, Artur Olech, Piotr Gutman, Józef Grudzień, Jerzy Kulej, Marian Kasprzyk, Józef Grzesiak, Tadeusz Walasek i Zbigniew Pietrzykowski. Wśród nich są trzej przyszli mistrzowie olimpijscy: Grudzień, Kulej i Kasprzyk, Tokio 24 września 1964.
Fot. PAP

▲ Na najwyższym stopniu podium zdobywczynię złotego medalu polska sztafeta kobiet 4 × 100 m w składzie: Irena Kirszenstein, Teresa Cieplý, Ewa Kłobukowska i Halina Górecka; z lewej sztafeta USA (srebro), z prawej sztafeta Wielkiej Brytanii (brąz), Tokio 1964
Fot. PAP

Imperium Majów i Azteków

MEKSYK 1968

**POLACY NA IGRZYSKACH
XIX OLIMPIADY W MEKSYKU:
186 OSÓB, STARTOWAŁO 177,
WŚRÓD NICH 37 KOBIEC**

ZDOBYTE MEDALE

WALDEMAR BASZANOWSKI (1935–2011)

Dwukrotny mistrz olimpijski: Tokio (1964)
i Meksyk (1968), pięciokrotny mistrz świata
i sześciokrotny mistrz Europy

Pięć medali olimpijskich z Meksyku przy-
wieźli polscy sztangiści.

ZDOBYTE MEDALE

podnoszenie ciężarów,
waga lekka – Waldemar Baszanowski,
Meksyk 1968

podnoszenie ciężarów,
waga kogucia – Henryk Trębicki,
Meksyk 1968

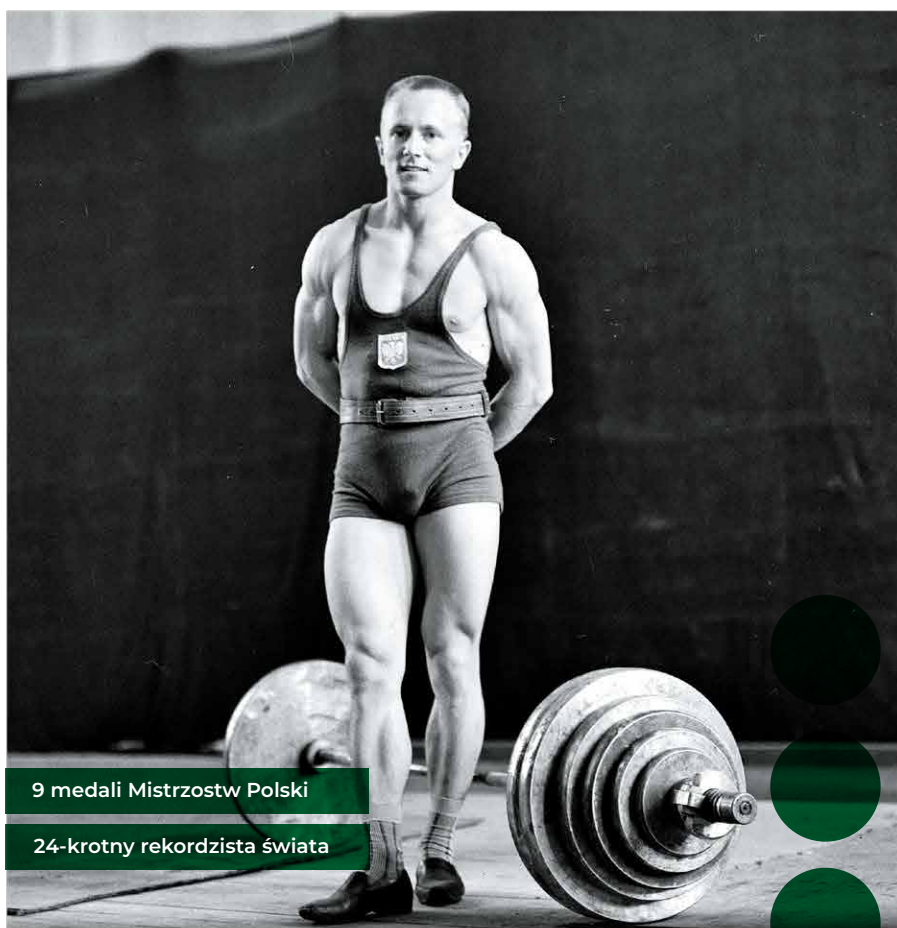
podnoszenie ciężarów,
waga lekka – Marian Zieliński,
Meksyk 1968

podnoszenie ciężarów,
waga półciężka – Norbert Ozimek,
Meksyk 1968

podnoszenie ciężarów,
waga lekkociężka – Marek Gołąb,
Meksyk 1968

Waldemar Baszanowski podczas
Spartakiady w Podnoszeniu Ciężarów (w ramach
III Ogólnopolskiej Spartakiady XX-lecia), 1964
Fot. Tomasz Prażmowski/MSiP

Meksyk – miasto położone ponad 2000 m n.p.m., w którym oddycha się rozrzedzonym po-
wietrzem, sprawiało ogromne trudności sportowcom z nizin, np. często zdarzały się
omdlenia. Polscy zawodnicy dobrze poradzili sobie z tymi warunkami, dość długo aklima-
tyzowali się w górskich ośrodkach przygotowań sportowych. Wystartowali w 15 dyscypli-
nach. W klasyfikacji medalowej Polska zajęła 11 miejsce z dorobkiem 18 medali olimpij-
skich. Tym razem najlepiej spisali się sztangiści, którzy zdobyli pięć medali olimpijskich.
Sukces z Tokio powtórzył pięściarz **Jerzy Kulej**, zdobywając złoto w wadze lekkopółśred-
niej, oraz sztangista **Waldemar Baszanowski** (waga lekka). Kolejne dwa medale: złoty
i brązowy zdobyła lekkoatletka **Irena Szewińska**. Na najwyższym stopniu podium stanęli
także: strzelec **Józef Zapędzki** oraz szablista **Jerzy Pawłowski**. Drugi raz z rzędu brązowy
medal olimpijski dla Polski wywalczyły kobiety w turnieju siatkówki.

Mistrz świata z 1973 r.

Uważany za najwybitniejszego
kolarza torowego w historii

Trzykrotny olimpijczyk z lat:
1968, 1972, 1976

JANUSZ KIERZKOWSKI (1947–2011)

Dokonał przełomowego wyczynu – dzięki
niemu po 44 latach Polacy zdobyli medal
olimpijski w kolarstwie torowym.

ZDOBYTE MEDALE

 kolarstwo,
1 km na czas,
Meksyk 1968

▲ Kolarz torowy Janusz Kierzkowski ze swoim trenerem Józefem
Grundmannem podczas treningu na torze kolarskim przy ulicy
Żmigrodzkiej na osiedlu Poświętne, Wrocławski Tor Kolarski im.
Józefa Grundmanna, wrzesień 1973
Fot. PAP

Na Wyżynie Bawarskiej

MONACHIUM 1972

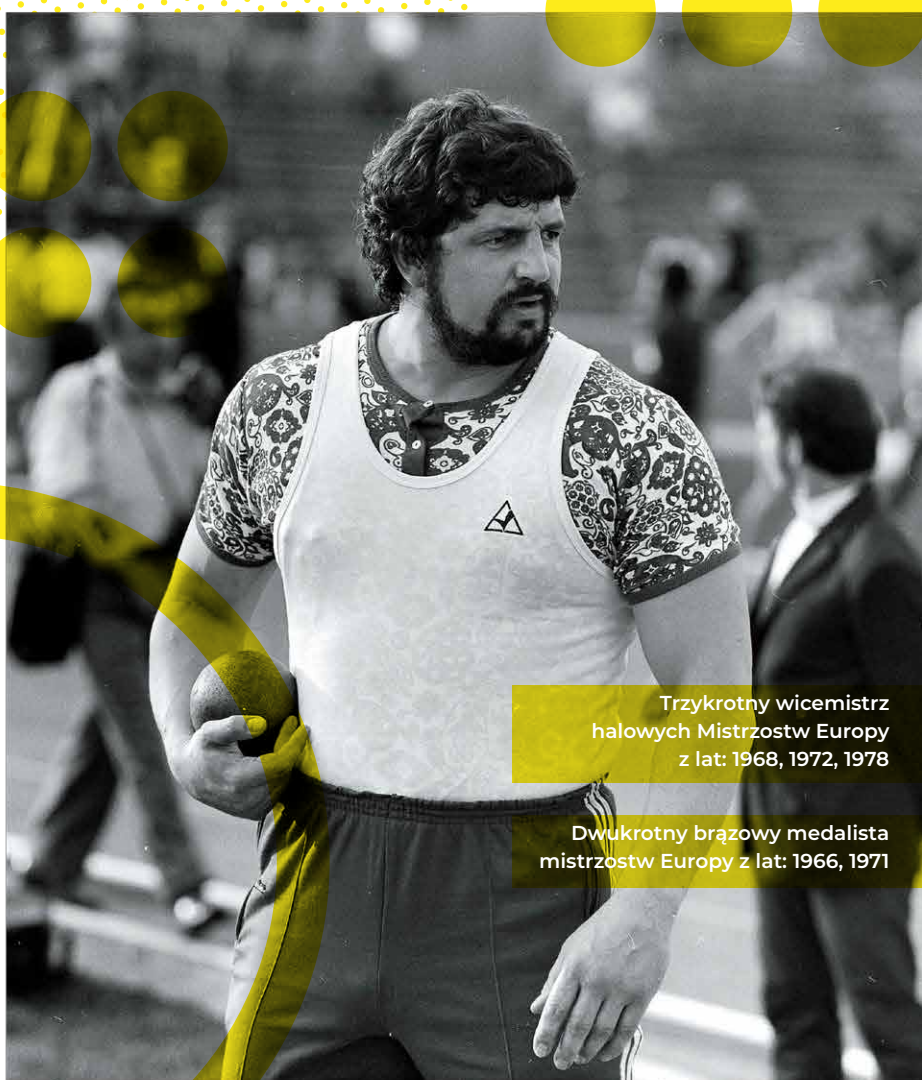
26 sierpnia – tak tego właśnie dnia w Monachium na stadionie mieszczącym 80 tysięcy widzów – pod fantazyjnym dachem, o którym wypisano miliony słów (...) – nastąpiło uroczyste otwarcie XX Igrzysk Olimpijskich. Tego dnia zapłonął na koronie stadionu znicz, będący od wieków symbolem pokoju, znakiem do rozpoczęcia najszlachetniejszej walki, w której już sam udział jest zaszczytem.

B. Tomaszewski, Otwarcie Igrzysk [w:] Igrzyska Olimpijskie. Monachium 1972, red. K. Marcinek, Warszawa 1973, s. 29

Igrzyska olimpijskie od lat były symbolem pokoju, jednak na Igrzyskach XX Olimpiady w Monachium został on zakłócony przez akcję terrorystów palestyńskich przeciwko sportowcom Izraela. Mimo to współzawodnictwo kontynuowano. Olimpijską premierę świętowała piłka ręczna. Do programu wróciło na stałe judo (inaugurowane w 1964 r.) oraz łucznictwo. Polska reprezentacja zdobyła łącznie 21 medali olimpijskich, co w kwalifikacji medalowej dawało jej siódme miejsce. Wśród złotych medalistów znaleźli się: pięściarz **Jan Szczepański**, miotacz kulą **Władysław Komar**, sztangista – **Zygmunt Smalcerz**, strzelec – **Józef Zapędzki**. Bohaterem reprezentacji był szermierz **Witold Woyda**, zdobywca dwóch złotych medali.

► POLACY NA IGRZYSKACH XX OLIMPIADY W MONACHIUM: 309 OSÓB, STARTOWAŁO 290 WŚRÓD NICH 37 KOBIET

ZDOBYTE MEDALE

Trzykrotny wicemistrz
halowych Mistrzostw Europy
z lat: 1968, 1972, 1978

Dwukrotny brązowy medalista
mistrzostw Europy z lat: 1966, 1971

Wielkim sukcesem było także złoto piłkarskie podopiecznych **Kazimierza Górskiego**. W finale Polska pokonała Węgry 2:1, po golach **Kazimierza Deyny**, który strzelił dziewięć bramek i został królem strzelców turnieju.

ZDOBYTE MEDALE ►

piłka nożna,
Monachium 1972

Polska drużyna na podium
olimpijskim odbiera złoty medal,
Monachium 1972
Fot. PAP

Wielokrotny medalista
mistrzostw świata

▲ WITOLD WOYDA

(1939–2008)

Szermierz, multimedalista olimpijski

Rozpracowywany przez Służby Bezpieczeństwa w ramach Sprawy Operacyjnego Sprawdzenia krypt. „Sportowiec”. W 1975 r. wyjechał z Polski w celach turystycznych, jednak nigdy nie wrócił.

▲ ZDOBYTE MEDALE

szermierka,
floret indywidualnie,
Monachium 1972

szermierka,
floret drużynowo,
Tokio 1964

szermierka,
floret drużynowo,
Monachium 1972

szermierka,
floret drużynowo,
Meksyk 1968

▲ Witold Woyda, 1974
Fot. domena publiczna

► WŁADYSŁAW KOMAR

(1940–1998)

Jeden z najlepszych miotaczy kulą w historii tej konkurencji. Ponadto rugbista i aktor oraz artysta estradowy. Zginął 17 sierpnia 1998 r. w wypadku samochodowym wraz z **Tadeuszem Ślusarskim** mistrzem olimpijskim z Montrealu (1976) w skoku o tyczce.

► ZDOBYTE MEDALE

lekkoatletyka,
pchnięcie kulą,
Monachium 1972

► Władysław Komar podczas XVIII Memoriału im. Janusza Kusocińskiego na stadionie Skry, Warszawa, 28 czerwca 1972
Fot. Tomasz Prażmowski/MSiP

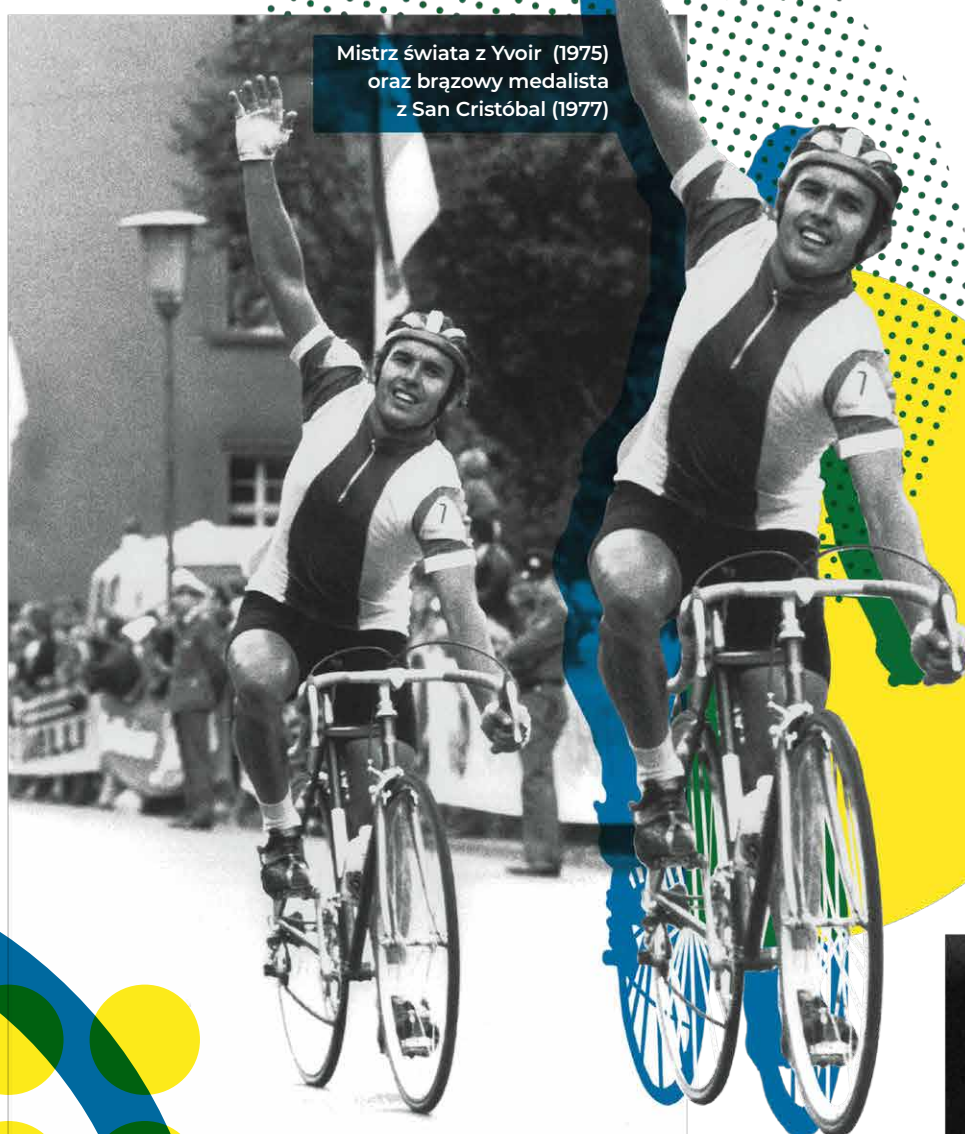
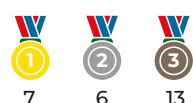

Miasto nad rzeką Świętego Wawrzyńca **MONTREAL 1976**

Igrzyska XXI Olimpiady w Montrealu odbyły się bez udziału większości państw afrykańskich bojkotujących nadal RPA z powodu prowadzenia przez nią polityki rasistowskiej. Wynika z tego, że polityka coraz bardziej zaznaczała się na olimpijskim sporcie. Nauczeni doświadczeniem z poprzednich igrzysk w Monachium, organizatorzy zawodów w Montrealu zastosowali drastyczne środki bezpieczeństwa. W sporcie polskim apetyty cały czas rosły, a zawodnicy zadziwiali wolą walki. Zdobyli łącznie 26 medali. W klasyfikacji medalowej dawało to Polsce wysokie szóste miejsce. Największych emocji dostarczyli siatkarze prowadzeni przez trenera **Huberta Wagnera** – zdobyli złoto! Dla pozostałych dyscyplin zespołowych były to także bardzo dobre zawody: piłkarze nożni zdobyli srebro; brąz – piłkarze ręczni; kolarze w drużynowej jeździe na czas zajęli drugą lokatę; na najwyższym stopniu podium triumfowali lekkoatleci: **Tadeusz Ślusarski** (skok o tyczce), **Jacek Wszola** (skok wzwyż), **Irena Szewińska** (bieg na 400 m). Złotym krążkiem olimpijskim mogli pochwalić się także: **Janusz Pyciak-Peciak** (pięciobój nowoczesny), **Jerzy Rybicki** (boks, waga lekkośrednia), **Kazimierz Lipień** (zapasy, styl klasyczny – waga 62 kg).

► POLACY NA IGRZYSKACH XXI OLIMPIADY W MONTREALU: 223 OSÓB, STARTOWAŁO 207, WŚRÓD NICH 27 KOBIET

ZDOBYTE MEDALE

Mistrz świata z Yvoir (1975)
oraz brązowy medalista
z San Cristóbal (1977)

KAZIMIERZ LIPIEŃ ► (1949–2005)

Zapaśnik w stylu klasycznym

Jego brat bliźniak **Józef Lipień**, również zapaśnik, był srebrnym medalistą olimpijskim z Moskwy (1980) oraz mistrzem świata (1973).

ZDOBYTE MEDALE ►

zapasy,
styl klasyczny do 62 kg,
Montreal 1976

zapasy,
styl klasyczny do 62 kg,
Monachium 1972

Kazimierz Lipień, ►
Mistrzostwa Europy w Zapasach,
Katowice 24–27 kwietnia 1972
Fot. Tomasz Prażmowski/MSiP

Dwukrotny halowy mistrz
Europy oraz srebrny
medalista uniwersjady

▲ TADEUSZ ŚLUSARSKI (1950–1998)

Lekkoatleta specjalizujący się w skoku o tyczce

Uczestnik XX Olimpiady w Monachium (1972)
17 sierpnia 1998 r. zginął tragicznie w wypadku samochodowym niedaleko Wolina wraz z **Władysławem Komarem**, mistrzem olimpijskim z Monachium (1972) w pchnięciu kulą.

▲ ZDOBYTE MEDALE

lekkoatletyka,
skok o tyczce,
Montreal 1976

lekkoatletyka,
skok o tyczce,
Moskwa 1980

▲ Mecz lekkoatletyczny Polska–Francia
na stadionie RKS Skra,
Warszawa, sierpień 1972
Fot. Tomasz Prażmowski/MSiP

◀ MIECZYŚLAW NOWICKI (ur. 1951)

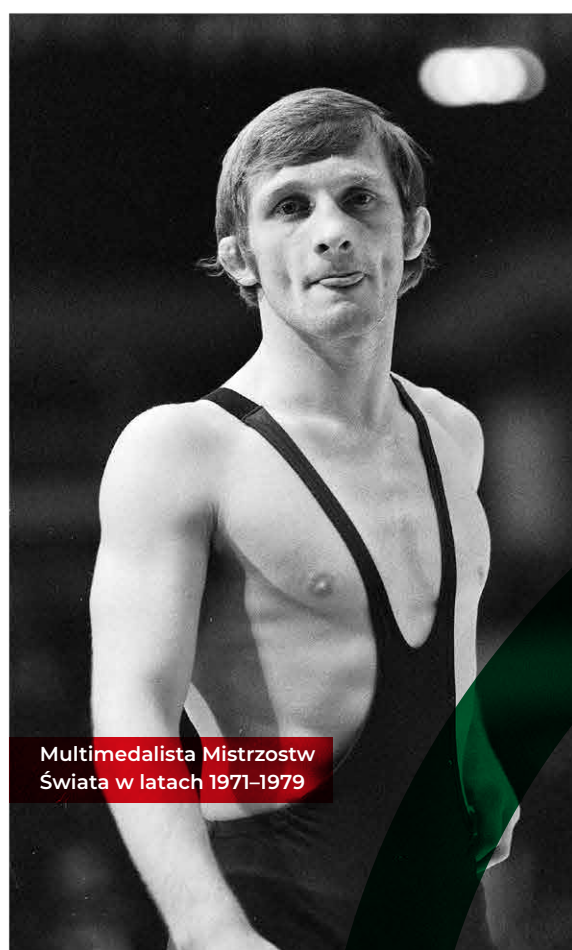
Kolarz szosowy i torowy

◀ ZDOBYTE MEDALE

kolarstwo,
drużynowo na czas,
Montreal 1976

kolarstwo,
start wspólny,
Montreal 1976

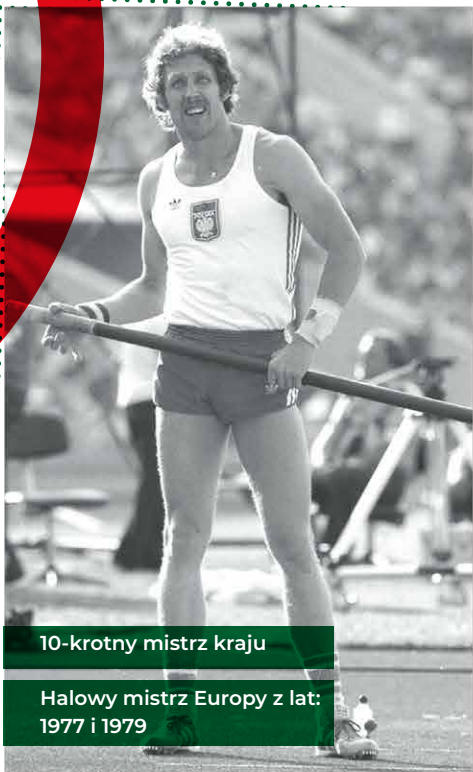
◀ Mieczysław Nowicki,
wyścig dookoła Nadrenii, 1976
Fot. Ze zbiorów Mieczysława Nowickiego

Multimedalista Mistrzostw
Świata w latach 1971–1979

Igrzyska na Wschodzie

MOSKWA 1980

10-krotny mistrz kraju

Halowy mistrz Europy z lat:
1977 i 1979

▲ WŁADYSŁAW KOZAKIEWICZ (ur. 1953)

Lekkoatleta, tyczkarz i wieloboista

Po igrzyskach w Moskwie stał się powszechnie rozpoznawanym symbolem sprzeciwu wobec ZSRS. W czasie swojej kariery 8-krotnie poprawiał rekord Polski. W 1980 dwukrotnie ustanawiał rekordy świata.

▲ ZDOBYTE MEDALE

🏅 lekkoatletyka,
skok o tyczce,
Moskwa 1980

▲ Władysław Kozakiewicz,
Moskwa 1980
Fot. PAP

Decyzją Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego Igrzyska w 1980 r. miały odbywać się w Moskwie, stolicy Związku Sowieckiego. Były to pierwsze igrzyska w kraju socjalistycznym. Polityka wymusiła na działaczach sportowych bojkot igrzysk w Moskwie z powodu agresji ZSRS w Afganistanie. Ostatecznie w Igrzyskach XXII Olimpiady w Moskwie wzięło udział 81 państw. Większość państw zachodnich, które zdecydowały się podjąć zmagania sportowe, występowała pod flagą olimpijską (Belgia, Francja, Holandia), a część – pod flagami własnych komitetów olimpijskich (Hiszpania, Portugalia i Nowa Zelandia). Świat zachodni często określał igrzyska w Moskwie jako zawody drugorzędne, o mniejszej wartości sportowej. Jednak 36 rekordów świata, 39 rekordów Europy i 73 rekordy igrzysk nie pozwalają podważyć ich jakości. Polacy zdobyli łącznie 32 medale, co w klasyfikacji medalowej uplasowało ich na 10 miejscu. Jednym z najbardziej znanych konkursów olimpijskich z Moskwy był skok o tyczce. Wygrał go **Władysław Kozakiewicz**, a miejsce drugie zajął **Tadeusz Ślusarski**. Mimo nieprzychylnego nastawienia publiczności oraz oszustw (otwieranie i zamykanie wrót stadionu powodowało zmianę kierunku wiatru), Polacy pokonali sowieckiego faworyta. Po oddaniu zwycięskiego skoku Kozakiewicz wykonał w kierunku publiczności słynny gest, który został nazwany jego nazwiskiem. Ambasador ZSRS w Polsce domagał się, aby sportowcovi odebrano medal.

► **POLACY NA IGRZYSKACH XXII OLIMPIADY W MOSKWIE:
325 OSÓB, STARTOWAŁO 306, WŚRÓD NICH 74 KOBIETY**

ZDOBYTE MEDALE

Mistrz Europy z lat: 1974 i 1978

▲ BRONISŁAW MALINOWSKI (1951–1981)

Lekkoatleta, biegacz średnio-
i długodystansowy

27 września 1981 r. zginął tragicznie
w wypadku samochodowym na
moście w Grudziądzu.

▲ ZDOBYTE MEDALE

🏅 lekkoatletyka,
bieg na 3 000 m
z przeszkodami,
Moskwa 1980

🏅 lekkoatletyka,
bieg na 3 000 m
z przeszkodami,
Montreal 1976

Bronisław Malinowski, ▲
Igrzyska XXII Olimpiady,
Moskwa, 9 lipca – 3 sierpnia 1980
Fot. PAP

Wielokrotny medalista
mistrzostw świata

► JACEK WSZOŁA (ur. 1956)

Po zdobyciu olimpijskiego złota był nazywany „cudownym dzieckiem Montrealu”.

Halowy mistrz Europy (1977); Halowy wice-
mistrz Europy (1980)

► ZDOBYTE MEDALE

🏅 lekkoatletyka,
skok wzwyż,
Montreal 1976

🏅 lekkoatletyka,
skok wzwyż,
Moskwa 1980

► Jacek Wszoła, lata 70. XX w.
Fot. Piotr Barącz / MSiP

Stracona szansa, bojkot igrzysk **LOS ANGELES 1984**

Los Angeles po raz drugi przyjęło olimpijczyków. Na Igrzyska XXIII Olimpiady padł cień – bojkot przez Związek Sowiecki oraz większość państw socjalistycznych (oprócz Rumunii, Jugosławii, Chin i Ludowej Republiki Konga). Oficjalnym powodem rezygnacji była obawa przed smogiem oraz brak bezpieczeństwa i odpowiedniego zaplecza sportowego, faktycznym zaś – retorsje za bojkot Igrzysk w Moskwie (1980). W odpowiedzi na Igrzyska XXIII Olimpiady państwa bojkotujące, w tym Polska, zorganizowały zawody Przyjaźń-84. Rozegrano je w dziewięciu państwach bloku wschodniego. Termin zawodów był tak dostosowany, aby nie pokrywał się z Igrzyskami w Los Angeles, co pozwoliło na udział tych reprezentacji, które ich nie bojkotowały. W zawodach Przyjaźń-84 wzięło udział aż 2 300 sportowców z 50 państw, a ich poziom był wysoki – wbrew opiniom zachodnich mediów. Łącznie pobito 48 rekordów świata. Złotymi medalistami zostali: judocy: **Andrzej Dziemianiuk i Zbigniew Bielawski**; jeźdźcy: **Jan Lipczyński** (WKKW indywidualnie i w drużynie) oraz **Mirosław Szałpka, Adam Prokulewicz i Bogusław Jarecki**; lekkoatleci: **Ryszard Ostrowski** (800 m) i **Bogusław Mamiński** (3 000 metrów z przeszkodami); drużynowo szpadziści.

Czułem sportową złość. W ramach protestu złożyłem rezygnację. Boli mnie do tej pory i będzie bolało do końca życia, że odebrano mi jedyną szansę poprowadzenia drużyny narodowej na igrzyskach...

Zygfryd Kuchta, trener drużyny piłkarzy ręcznych w 1984 r.

D. Pechman, *Bojkot igrzysk w Los Angeles 1984. Przekreślone marzenia piłkarzy ręcznych o medalu*,

TVP Sport 25.07.2023, online:

<https://sport.tvp.pl/42659772/igrzyska-olimpijskie-w-los-angeles-1984-bojkot-bogdan-wenta-daniel-waszkiwicz-wspominaja> [dostęp 11.04.2024]

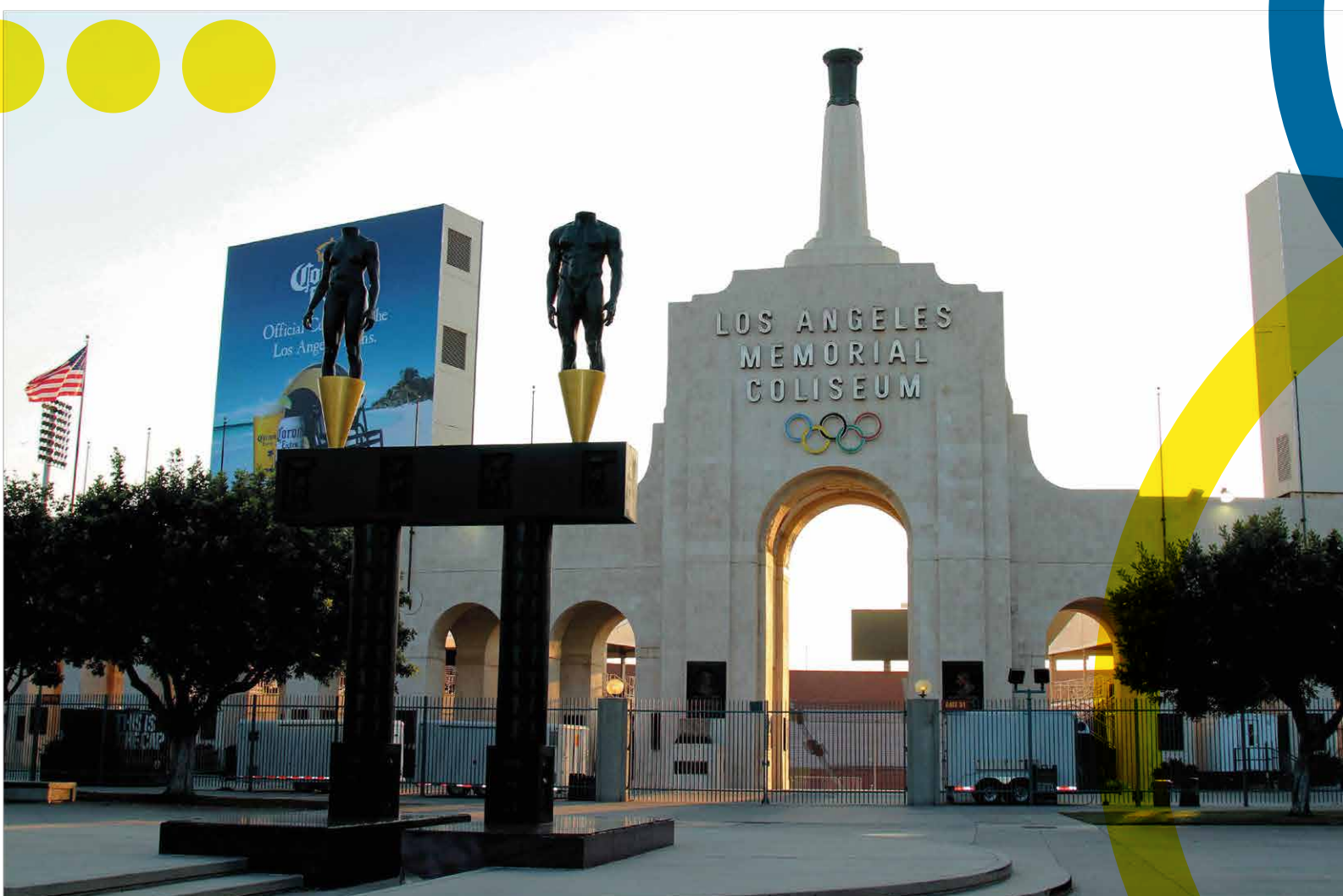

► POLACY NA IGRZYSKACH XXIII OLIMPIADY W LOS ANGELES: POLACY NIE WZIĘLI UDZIAŁU

- Bojkot Igrzysk XXIII Olimpiady był straconą szansą dla wielu polskich sportowców na zdobycie wymarzonego olimpijskiego medalu.
- Logo zawodów Przyjaźń-84
Fot. domena publiczna

▼ W Igrzyskach XXIII Olimpiady brało udział 140 państw, walczone o zwycięstwo w 21 dyscyplinach, w tym w 221 konkurencjach. Uroczystość otwarcia odbyła się 28 lipca 1984 r. na stadionie Los Angeles Memorial Sports Arena. Uroczystego otwarcia dokonał prezydent Stanów Zjednoczonych Ronald Reagan, a znicz zapalił lekkoatleta Rafer Johnson.

▼ Wejście na stadion przez Peristyle Plaza zdobią dwa brązowe posągi olimpijskie
Fot. Wikimedia Commons, lic. CC BY 2.0

„Brama Azji” SEUL 1988

W Seulu po raz pierwszy od 12 lat wszystkie kraje, oprócz Kuby, wzięły udział w igrzyskach. W polityce zapanowało odprężenie i żadne próby bojkotu nie powiodły się. Podczas 16-dniowej rywalizacji, sportowcy ze 160 krajów ustanowili 27 rekordów świata. Po ośmiu latach przerwy Polacy powrócili na olimpijski stadion. Był to trudny czas ze względu na pogłębiający się kryzys polityczny i gospodarczy w kraju. Wprowadzenie stanu wojennego (1981–1983), późniejsze strajki robotnicze, kolejki i pustki na sklepowych półkach – to niecała ówczesna rzeczywistość. Sport także przeżywał regres. Zdobyto łącznie 16 medali, co w klasyfikacji medalowej dawało Polsce 20. miejsce. Sportowcy wywalczyli dwa złote medale: **Andrzej Wroński** w zapasach w stylu klasycznym w wadze 100 kg oraz **Waldemar Legień** w judo w wadze lekkośredniej 78 kg. Najwięcej, bo cztery brązowe medale, zdobyli pięściarze.

► POLACY NA IGRZYSKACH XXIV OLIMPIADY W SEULU: 147 OSÓB, STARTOWAŁO 143, WŚRÓD NICH 32 KOBIETY

ZDOBYTE MEDALE

ANDRZEJ WROŃSKI ►

(ur. 1965)

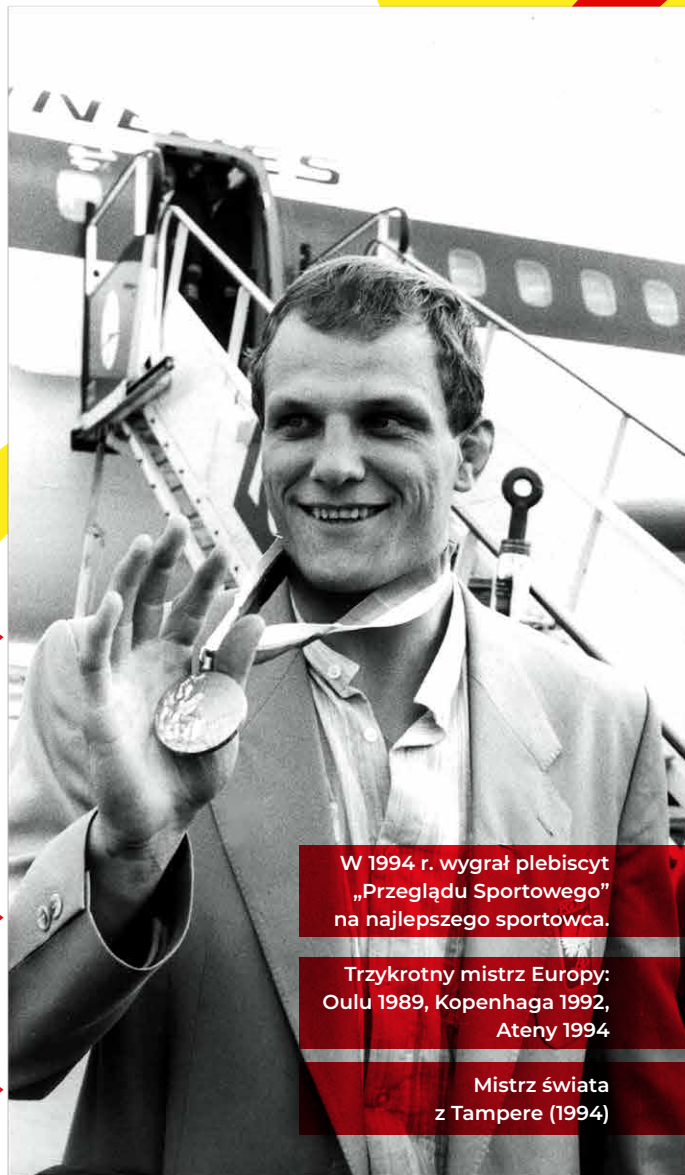
Zapaśnik wagi ciężkiej

Za wybitne osiągnięcia sportowe odznaczony Orderem Odrodzenia Polski (Krzyżem Kawalerskim w 1988, Krzyżem Oficerskim w 1995, Krzyżem Komandorskim w 1996).

ZDOBYTE MEDALE ►

zapas, kat. do 100 kg, Seul 1988 1 zapasy, kat. do 100 kg, Atlanta 1996 1

Andrzej Wroński,
Lotnisko Okęcie Warszawa,
25 września 1988
Fot. PAP

W 1994 r. wygrał plebiscyt „Przeglądu Sportowego” na najlepszego sportowca.

Trzykrotny mistrz Europy:
Oulu 1989, Kopenhaga 1992,
Ateny 1994

Mistrz świata
z Tampere (1994)

Mistrz Europy z Frankfurtu (1990) w wadze 86 kg

► WALDEMAR LEGIEŃ

(ur. 1963)

Trzykrotny brązowy medalista mistrzostw świata z Essen (1987) w wadze 78 kg, z Belgradu (1989) w wadze 78 kg oraz Barcelony (1991) w wadze 86 kg

► ZDOBYTE MEDALE

1 judo, 78 kg, Seul 1988 1 judo, 86 kg, Barcelona 1992

► Waldemar Legień,
1988
Fot. PAP

MAREK DOPIERAŁA ► (ur. 1960)

MAREK ŁBIK ► (ur. 1958)

ZDOBYTE MEDALE ►

kajakarstwo, C2 – 500 m –
Marek Dopierała, Marek Łbik,
Seul 1988 2

kajakarstwo, C2 – 1000 –
Marek Dopierała, Marek Łbik,
Seul 1988 3

Marek Dopierała, Marek Łbik,
ok. 1990
Fot. PAP

Miasto Gaudiego

BARCELONA 1992

Z upadkiem rządów komunistycznych na początku lat 90. XX w. państwa Europy Wschodniej odzyskały suwerenność, co umożliwiło im start w igrzyskach pod flagami narodowymi. Upadek Związku Sowieckiego zakończył także tzw. zimną wojnę. W Barcelonie raz jeszcze sport wykazał bezsilność wobec polityki. Bez większego szacunku dla niepisanego, jeszcze starożytnego prawa, że na czas igrzysk milkną walki, w Jugosławii nadal trwała wojna. Ostatni raz na igrzyskach wystąpili sportowcy z Czechosłowacji oraz z byłych republik sowieckich jako Wspólnota Niepodległych Państw. Dla Polaków były to pierwsze igrzyska po zmianie ustroju i nazwy państwa z Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na Rzeczpospolitą Polską. Sportowcy zdobyli w 21 dyscyplinach łącznie 19 medali, co dawało Polsce 19. miejsce w klasyfikacji medalowej. Dwa z trzech złotych medali należały do pięcioboistów, trzeci – do **Waldemara Legienia** (judo).

► **POLACY NA IGRZYSKACH XXV OLIMPIADY W BARCELONIE: 207 OSÓB, STARTOWAŁO 201, WŚRÓD NICH 52 KOBIETY**

ZDOBYTE MEDALE

3 6 10

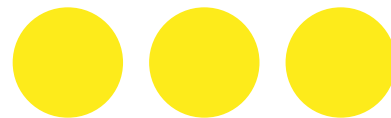
► Wspaniale w Barcelonie spisali się pięciobości, którzy zdobyli złoty medal drużynowo oraz złoty indywidualnie.

ZDOBYTE MEDALE

► pięciobój nowoczesny, indywidualnie – Arkadiusz Skrzypaczek, Barcelona 1992

► pięciobój nowoczesny, drużynowo – Arkadiusz Skrzypaczek, Maciej Czyżowicz, Dariusz Goździak, Barcelona 1992

► Złota polska drużyna pięcioboistów nowoczesnych; od lewej: Dariusz Goździak, Arkadiusz Skrzypaczek, Maciej Czyżowicz, Barcelona 1992
Fot. PAP

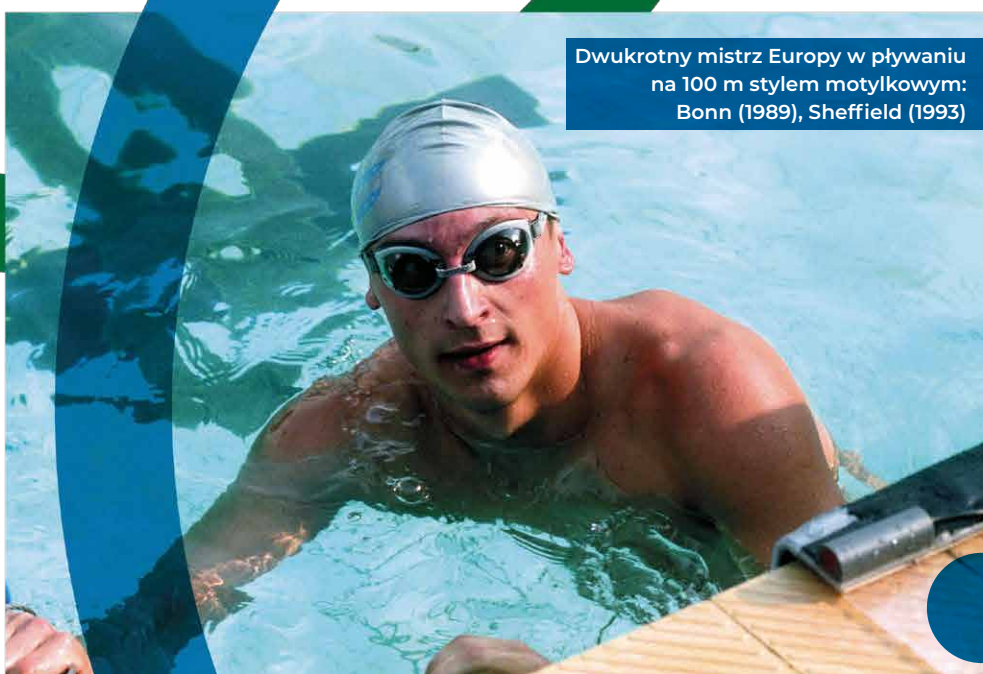

W mieście zakochanym w futbolu – Barcelonie największe wrażenie zrobili polscy piłkarze, którzy sięgnęli po srebrny medal olimpijski, w finale przegrali z Hiszpanią 2:3.

ZDOBYTE MEDALE

► piłka nożna, Barcelona 1992

► Srebrna reprezentacja Polski w piłce nożnej, Barcelona 1992
Fot. PAP

Dwukrotny mistrz Europy w pływaniu na 100 m stylem motylkowym: Bonn (1989), Sheffield (1993)

► **RAFAŁ SZUKAŁA**
(ur. 1971)

Pływak, specjalista stylu motylkowego

Pierwszy Polak, który został mistrzem świata w pływaniu na basenie 50-metrowym, Rzym (1994).

ZDOBYTE MEDALE

► pływanie, 100 m st. motylkowym, Barcelona 1992

► Rafał Szukała, mistrzostwa polski w pływaniu, Warszawa 14 lipca 1994
Fot. PAP

